

Hiekka Jeremias

KIUSAAMISESTA LASTEN JA AIKUISTEN SANOIN

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lokakuu 2014

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika Lokakuu 2014	Tekijä Jeremias Hiekka
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi KIUSAAMISESTA LASTEN JA AIKUISTEN SANONIN		
Työn ohjaaja Tarja Mäkitalo, KM		Sivumäärä 48 + 34
Työelämäohjaaja Elina Myllyniemi, varhaiskasvatuksen koordinaattori		
<p>Kiusaamisesta lasten ja aikuisten sanoin toteutettiin toiminnallisena projektina. Opinnäytetyön tilaajana toimi Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Lasten interventiot toteutettiin yhteistyössä Keltaviirin päiväkodin kanssa.</p> <p>Projektin tavoitteena oli saada tietoa päiväkotien tavoista ehkäistä ja puuttua kiusaamiseen. Projektissa selvitettiin myös lasten kokemuksia kiusaamiseen liittyen. Aikuisten kohderyhmässä aineiston hankintamenetelmänä toimi päiväkodin työntekijöille lähetetty sähköinen kysely, jonka kysymykset koskivat kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen aiheita. Lasten kanssa aineiston hankintamenetelminä toimivat teemasadutus ja haastattelut, jotka toteutettiin osana neljän intervention kokonaisuutta.</p> <p>Opinnäytetyön kyselyn perusteella kiusaaminen oli huomioitu päiväkotien toiminnassa päiväkotien henkilökohtaisten suunnitelmien mukaisesti. Vastauksissa on otettu huomioon kiusaamisen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen puoli. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma ja sitä ohjaavat periaatteet on omaksuttu työmenetelmäksi lähes kaikkien vastaajien joukossa.</p> <p>Teemasadutus toi esille lasten kiusaamiseen liittyviä tunteita. Haastattelussa lapset toivat esiin mielipiteitä kiusaamisen liittyvistä aiheista ja vastauksissa oli yhtymäkohtia aikuisten kyselyn tuloksiin. Teemasadutuksesta ja haastattelusta saatu palaute oli positiivista sekä lasten että työntekijöiden osalta.</p>		

Asiasanat

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, kiusaaminen, kysely, lasten haastattelu, teemasadutus

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari unit	Date October 2014	Author Jeremias Hiekka
Degree programme Degree programme of Social Services		
Name of thesis BULLYING IN THE WORDS OF CHILDREN AND ADULTS		
Instructor Tarja Mäkitalo		Pages 48 + 34
Supervisor Elina Myllyniemi, , the Co-ordinator of early childhood education		
<p>Bullying in the Words of Children and Adults was made as a functional project. The subscriber of the project was the Early Childhood Education Services of Kokkola. The childrens interventions were carried out in co-operation with Keltaviiri Day Care Center.</p> <p>The aim of the project was to gather information about the methods the day centers use in prevention and intervention of bullying. In the adult target group the material was gathered through an online survey which had questions regarding the Program of prevention and interference of bullying used in their day care centers. In the child target group the material gathering was done through theme based storycrafting and interviews which were carried out as a part of four intervention sessions.</p> <p>On the basis of the survey bullying was taken into account in day care centers according to their personalized plans. The answers noted the physical, psychological and social side of bullying. The program of prevention and interference of bullying and its principles were in use in the day care centers of nearly all the participants of the survey.</p> <p>Theme based storycrafting brought up the emotional states related to bullying to the foreground. In the interview children expressed their opinions on subjects related to bullying and the answers had a link to the results of the adults survey. The feedback regarding the theme based storycrafting and interviews was positive from both the children and the staff of the day care center the interventions were carried out in.</p>		

Key words

Bullying, Childrens interview, The program of prevention and interference of bullying, Theme based storycrafting, questionnaire

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN KÄYNNISTÄMINEN JA SUUNNITTELU	3
2.1 Projektin määrittely	3
2.2 Projektin suunnittelu	4
2.3 Projektin käynnistäminen ja aikataulu	4
3 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	7
3.1 Projektiopinnäytetyön tavoitteet lapsille	8
3.2 Projektiopinnäytetyön tavoitteet Kokkolan kaupungille ja päiväkodeille	8
3.3 Projektiopinnäytetyön tavoitteet sosionomille	9
4 PROJEKTIN TIETOPERUSTA	11
4.1 Kiusaaminen päiväkotiympäristössä	11
4.2 Kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelma	13
4.3 Varhaiskasvatus opinnäytetyön kontekstissa	15
4.4 Teemasadutus	17
4.5 Lasten haastattelu	18
5 WEBROPOL KYSELY	20
5.1 Kyselyn käynnistäminen ja otos	20
5.2 Kyselyn vastaukset	21
5.2.1 Yksikkökohtaiset suunnitelmat ja niiden hyödyntäminen	21
5.2.2 Kiusaamisen ilmeneminen päiväkodissa	23
5.2.3 Kiusaamiseen puuttumisen menetelmät	24

5.2.4	Kiusaamiseen liittyvä koulutus	25
5.2.5	Tehokkaita kiusaamisen ehkäisytapoja	26
5.3	Päivähoidon laatu	27
6	INTERVENTIOT KELTAVIIRIN PÄIVÄKODILLA	28
6.1	Tutustuminen ja aiheen esittely	28
6.2	Teemasadutusten toteuttaminen	30
6.2.2	Ensimmäisen ryhmän teemasadutus	30
6.2.4	Toisen ryhmän teemasadutus	32
6.3	Lasten haastattelut	33
6.4	Päätelmiä kokonaisuudesta	35
7	WEBROPOL KYSELYN JA INTERVENTIOIDEN YHTEENVEDOT	37
7.1	Kyselyn tulosten arviointi	37
7.2	Haastattelujen arviointi	38
7.3	Teemasadutuksen arviointi	40
7.4	Interventioiden ja kyselyn tulosten yhtymäkohtia	40
8	PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	42
8.1	Suunnitelman arviointi	42
8.2	Interventioiden arviointi ja lasten palaute	43
8.3	Palaute päiväkodin henkilökunnalta	44
8.4	Oman oppimisen arviointi	45
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Sveitsiläinen Perren näkee pienten lasten kiusaamisen vakavana ongelmana, jonka seurauksena uhrille ovat yksinäisyys, heikompi itsetunto ja vastenmielisyys koulun aloittamista kohtaan. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 3). Pienten lasten kiusaamisesta ei ole keskustelunaiheena yleinen, vaikka nykyään varhaiskasvatukseen liittämistä oppimisen jatkumoon on puhuttu enemmän. Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen on osa syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa, jolla on pitkäkantoisia seurauksia lasten elämässä.

Kiusaamisesta lasten ja aikuisten sanoin on opinnäytetyö, joka toteutettiin yhteistyössä Kokkolan varhaiskasvatuspalveluiden kanssa. Projektiopinnäytetyön suunta oli alusta lähtien toiminnallinen. Projektiopinnäytetyön kantavana ajatuksena oli kiusaamisen aiheen käsittely sekä lasten että päiväkotien työntekijöiden perspektiivistä Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman herättämien ajatusten ohjaamana.

Yhtenä merkittävänä dokumenttina projektiopinnäytetyöhön vaikutti Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin laadullinen selvitys Kiusaavatko pienetkin lapset? Alle kouluikäisten lasten kiusaaminen on ollut esillä myös monissa opinnäytetöissä joko suuremmin tai epäsuuremmin esimerkiksi epätasa-arvoisuutta tai päivähoitoon siirtymiseen liittyen.

Ammattikorkeakoulujen koulutuksen yhtenä päämääränä on opettaa asiantuntijatehtäviin liittyvät kehittämisen ja tutkimisen perusteet. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ajatuksena on, että siinä yhdistyvät sekä käytännön toteuttaminen että raportointi toiminnasta tutkimusviestinnän keinoin. Opinnäytetöissä pyritään työelämälähtöisyyteen ja käytännönläheisyyteen. Opinnäytetyön toteutukseen kuuluu tutkimuksellinen asenne ja osoitus siitä, että alan tiedot ja taidot ollaan omaksuttu. (Airaksinen & Vilka 2004, 9-10.)

Opinnäytetyöhön kuuluu paljon dokumentointia liittyen sen prosessiin, tarkoitusperiin ja tuloksiin. Sen parissa työskentely on paikka monenlaiselle oppimiselle ja ammatilliselle kasvulle. Projektiopinnäytetyöhön sisältyy 4

interventiota päiväkodilla lasten parissa ja kysely kuuden päiväkodin työntekijöille Kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumisen suunnitelmaan liittyen. Tässä projektiopinnäytetyössä puretaan kyselyiden ja lasten kanssa tehtyjen sadutuksien ja haastattelujen tuloksia ja pohditaan sekä aikuisten että lasten perspektiivistä kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyviä aiheita.

2 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN KÄYNNISTÄMINEN JA SUUNNITTELU

Tässä osiossa selvitetään projektin alkuperää ja sen kantavien ajatusten syntyä. Osiossa avataan myös yhteistyökumppanien rooli projektiopinnäytetyön syntymisessä ja kerrotaan projektin aikataulusta ja sen toteuttamiseen liittyvistä päätöksistä.

2.1 Projektin määrittely

Projektityöskentelyssä käydään läpi jäsenelty prosessi ideavaiheesta kohti ajatusten toteutumista. Tavoitteiden kannalta jakoa voidaan tehdä sekä ulkoisiin että sisäisiin projekteihin. Ulkoisille projekteille on tyypillistä, että projektin toimeksiantaja määrittää tavoitteet ja projektin tulokset tai tuotokset ovat toimeksiantajan tarkoitusta palvelevia. Sisäisessä projektissa tavoitteiden määrittely on osa projektin sisältöä ja tavoitteet voivat muovautua projektin edetessä. (Löow 2002, 18.) Tämä opinnäytetyö sisältää sekä ulkoisen että sisäisen projektin piirteitä. Opinnäytetyö vastaa tilaajan tarpeisiin, mutta tavoitteet liittyvät myös omaan oppimiskokemukseen.

Opinnäytetyöprojektin lähestymistapa kerättyä materiaalia kohtaan on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja sen tulokset ovat ehdollisia ja aikaan ja paikkaan sidottuja. Siinä korostuvat luonnolliset tilanteet, kokonaisvaltainen tiedon kerääminen ja havainnoinnin tärkeys. Laadullisen tutkimuksen metodeissa tutkittavien ääni pyritään saamaan kuuluville ja tapaukset nähdään ainutlaatuisina, ei hypoteesien testausalustoina. Otokset ovat tarkoituksenmukaisia, eivät satunnaisia ja suunnitelmissa ollaan joustavia ja olosuhteisiin mukautuvia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161-164.)

Kvalitatiivinen ajattelu ohjasi projektia sekä lasten että aikuisten kanssa työskennellessä. Joustavuus ja havainnoinnin tärkeys oli lasten interventioissa

ohjaava ajatus. Sama joustavuus oli tärkeää yhteistyökumppaneiden kanssa toimiessa sovitettaessa yhteen aikatauluja ja kuunnellessa heidän toivomuksiaan. Sekä aikuisten että lasten vastaukset nähtiin ainutlaatuisina mahdollisuuksina antaa heille mahdollisuus kertoa käsitykistään kiusaamiseen liittyvistä ilmiöistä.

2.2 Projektin suunnittelu

Projektioinnäytetyön suunnittelu alkoi keväällä 2013 yhteistyössä toisen sosionomiopiskelijan kanssa. Ajatuksena oli toteuttaa sarja interventioita päiväkodeilla, johon kuuluisi teemasadutusta ja yhteishenkeä vahvistavia leikkejä kiusaamisen teeman ympärillä.

Opinnäytetyön suunnittelun aikana kesällä syntyi ajatus kiusaamiseen liittyvästä projektioinnäytetyöstä, jossa kuultaisiin myös aikuisten mielipiteitä. Pohdinnan alla oli myös mahdollinen lasten haastattelu, joka täydentäisi teemasaduksen aikana kerättyä materiaalia. Keskustelimme ajatuksesta sisällyttää opinnäytetyöhön kysely, jossa selvitettäisiin kiusaamiseen liittyviä käsityksiä päiväkodissa toimivilta työntekijöiltä.

Syksyllä varhaiskasvatuksen koordinaattorin tapaamisessa tuli esille Kokkolan päiväkodeissa tehty Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka pohjautuu Kirveksen ja Stoor-Grennerin Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa -oppaaseen. Tämä kuulosti ajankohtaiselta aiheelta ja päätös sisällyttää suunnitelma projektioinnäytetyöhön sopi hyvin jo olemassa oleviin ajatuksiin opinnäytetyön sisällöistä.

Yhteistyössä varhaiskasvatuksen koordinaattorin kanssa laadittiin kysely (LIITE 1), jossa käsiteltiin suunnitelmia kuudessa Kokkolalaisessa päiväkodissa. Kysymyksissä selvitettäisiin suunnitelmien näkyvyyttä ja toimivuutta ja sen lisäksi myös työntekijöiden käsityksiä kiusaamisesta päiväkotiympäristössä. Päätimme toteuttaa kyselyn sähköisesti Webropol ohjelmaa hyödyntäen ja lähettää ne kuudelle päiväkodille. Päiväkotien valinnassa otimme huomioon tilaajan toiveet.

Kuuden päiväkodin työntekijöille lähetetyn kyselyn lisäksi projektiopinnäytetyöhön suunnitelmaan kuului neljä interventiota, jotka päätimme suorittaa yhdessä päiväkodissa projektin prosessinomaisuuden vuoksi. Lasten kanssa tehdyt teemasadutukset, interventiot ja leikkitoiminta nähtiin tapana selvittää lasten käsityksiä kiusaamisen aiheesta heille luontaisella tavalla.

Teemasadutus ja lasten haastattelut toimivat välineinä tuoda lasten mielipiteet esille projektiopinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa. Interventioihin kuului yhteistoiminnallisia leikkejä, johon kaikki lapset osallistuisivat tasavertaisina ilman leikeissä usein korostuvaa kilpailun elementtiä.. Tämä nojasi ajatukseen interventioista lasten yhteisen toimintakulttuurin vahvistajana, joka oli projektia suunnitellessa tärkeä asia.

Projektin toiminnallisessa osuudessa yhteistyökumppaneina ja avustajina toimivat kaksi lastentarhanopettajaa Keltaviirin päiväkodista. Lapsiryhmät koostuivat neljä ja viisivuotiaista lapsista, jotka olivat hyvin innostuneita ja heittäytyivät leikkien ja satujen maailmaan jo tutustumiskäynnistä lähtien.

Projektia hahmotellessa syntynyt projektisuunnitelma muokkautui syksyn aikana lopulliseen muotoonsa aiheeseen liittyvän kirjallisuuden lukemisen ja yhteistyökumppaneiden kanssa käytyjen keskustelujen tuloksena.

2.3 Projektin käynnistäminen ja aikataulu

Projektiopinnäytetyön tutkimuslupa saatiin 31.10.2013 ja Webropol kyselyt lähetettiin työntekijöille 5.11.2013. Webropol kyselyt suunniteltiin yhteistyössä varhaiskasvatuskoordinaattorin kanssa, joka kertoi meille suunnitelmaan liittyvistä kiinnostuksen aiheistaan Kokkolan päiväkoteihin liittyen. Yhtenä kiinnostuksen aiheista oli kuinka Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman tekemiseen oli sitouduttu otoksiin kuuluvissa päiväkodeissa.

Ensimmäinen tutustumiskäynti interventiopaikkana toimivalle Keltaviirin päiväkodille tehtiin 25.11 ja interventiopäiviksi sovittiin 2.12., 9.12. ja 16.12, joista

keskimmäisellä kerralla suoritettiin neljästä sovitusta interventiosta kaksi. Aikataulu suunniteltiin ottaen huomioon päiväkodin toiveet.

Alunperin sovimme kyselyn aukioloajaksi kaksi viikkoa, mutta halusimme vielä antaa myöhäisemmän mahdollisuuden vastata kyselyyn ja varmistimme samalla kaikkien kyselyiden saapuneen perille sähköpostiosoitteisiin. Tämä ei lisännyt vastaajien määrää, joten päätimme sulkea kyselyn lopullisesti 29.11. ja aloittaa kyselyiden yhteenvedon laatimisen interventioiden päätyttyä.

Kysely asetettiin avoimeksi kahden viikon ajaksi. Kyselyn perille saapuminen päätettiin kuitenkin varmistaa lähettämällä se uudelleen sähköpostiosoitteisiin. Kysely suljettiin lopullisesti 29.11. Lisäaika ei vaikuttanut vastaajien määrään.

Opinnäytetyön kirjoittaminen alkoi tammikuussa 2014 interventiokuvausten ja webropolvastausten ollessa jo koossa. Samalla tiet toisen sosionomiopiskelijan kanssa erosivat aikataulullisista syistä.

3 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön tavoitteita. Projektioinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen suunnitelmaan liittyvä kysely kuudessa päiväkodissa, jossa selvitettäisiin suunnitelmien toimivuutta työntekijöiden näkökulmasta. Valmiin opinnäytetyön tarkoituksena on myös toimia mahdollisuutena jakaa tätä tietoa päiväkotien ja yhteistyökumppanien kesken.

Projektioinnäytetyöhön kuuluvien lasten interventioiden päämääränä oli kiusaamisen aiheen käsitteleminen teemasadutuksen ja lasten haastattelun kautta myös niiden soveltuvuutta arvioiden, aineiston hankintamenetelmänä lasten kanssa työskennellessä. Opinnäytetyön pyrkimyksenä oli saada aikuisten ja lasten näkökulmat nivoutumaan yhteen kiusaamisen aihetta käsitellessä.

Projektioinnäytetyö toimii tärkeän tiedon jakajana toimintamenetelmiin ja työskentelijöiden asenteisiin liittyen ja luo pohjaa lasten kanssa työskentelyyn sadutuksen ja haastattelun kautta tapahtuneisiin huomioihin. Riskejä arvioidessa tultiin johtopäätökseen, että projektioinnäytetyö voi antaa myös esimerkkejä tulevalle työskentelylle kriittisen näkökulman kautta liittyen opinnäytetyössä tehtyihin heikommin toimiviin valintoihin kysymyksenasettelussa ja interventioiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Projektioinnäytetyössä tavoitteet jaettiin oppimis-, prosessi- ja tulostavoitteisiin. Näitä tavoitteita käsiteltiin yksilön eli lapsen ja organisaation eli Kokkolan kaupungin ja päiväkotien näkökulmasta oman oppimisen tarkastelun ohella.

3.1 Projektiopinnäytetyön tavoitteet lapsille

Projektiopinnäytetyön toiminnallisen osuuden tavoitteena on luoda sadutukselle ja haastattelulle ilmapiiri, jossa lasten on turvallista ja helppoa ilmaista itseään kiusaamisen aihetta koskien. Interventioiden prosessitavoitteena oli myös luoda interventioista lapsille hetki, jossa vallitsee hyvä yhteishenki. Kaikille lapsille annetaan tasapuolinen mahdollisuus osallistua toimintaan. Jokainen lapsi pyritään huomioimaan yksilönä ja jokainen mielipide on yhtä arvokas. Päämääränä oli saada lapsi ilmaisemaan itseään ja jakaa kokemuksensa aiheesta miellyttävässä ilmapiirissä antaen lapselle positiivisen kokemuksen interventioiden sisällöstä.

3.2 Projektiopinnäytetyön tavoitteet Kokkolan kaupungille ja päiväkodeille

Projektiopinnäytetyön Webropol kyselyssä työntekijöillä on mahdollisuus tuoda esille riskitekijöitä ja tietouttaan ja mielipiteitään kiusaamiseen liittyen. Tämä luo myös mielenkiintoisen vertailukohdan toiminnallisessa osiossa tehtyyn lasten mielipiteiden kartoittamiseen sadutuksen ja haastattelun kautta.

Webropol kyselyn tavoitteena ei ole pelkästään kerätä tietoa vaan myös tarjota työntekijöille mahdollisuus ilmaista mielipiteitään Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelmaa koskien. Kysely tarjoaa myös mahdollisuuden kritiikkiin ja eriäviin mielipiteisiin aiheesta. Mielenkiinnon aiheena oli kartoittaa kuinka hyvin kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumiseen liittyvät asiat olivat sisäistetty ja kuinka yhtenäinen linja päiväkotien työntekijöiden vastauksissa olisi.

Prosessitavoitteena on saada yhteistyö toimimaan kaikkien osallisten välillä ja saada kysely organisoitua perille mahdollisemman monelle työntekijälle. Päiväkodeille projektiopinnäytetyö pyrki tarjoamaan myös mahdollisuuden kuulla lasten mielipiteitä sadutuksen ja haastattelujen avulla. Webropol kysely toimii

mahdollisena tapana jakaa tietoa kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen keinoja mietittäessä.

Teemasadutus ja haastattelu toimivat projektiopinnäytetyössä myös mahdollisina menetelminä työkentällä, joita voisi jatkaa tulevaisuudessakin kiusaamisen aihetta käsitellessä. Arviointiosuudessa tuodaan esille mielipiteitä näiden menetelmien toimivuudesta ja huomioitavista tekijöistä niiden jatkuvuutta ajatellen.

3.3 Projektiopinnäytetyön tavoitteet sosionomille

Sosionomin kompetensseihin kuuluvat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. (Sosiaaliportti 2012.) Tässä projektiopinnäytetyössä korostuu kompetenssien varhaiskasvatuksellinen osaaminen, jonka kompetenssit poikkeavat hieman alkuperäisistä.

Eettisessä osaamisessa korostuu varhaiskasvatustyön eettisten periaatteiden johdattama työskentelytapa. Projektiopinnäytetyössä näistä nousee esiin lapsen aseman korostaminen ja lapsilähtöinen toiminta. Eettiseen osaamiseen kuuluu myös palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Projektiopinnäytetyössä tämä huomioitiin toiminnassa vuorovaikutteisuutena sekä lasten että aikuisten kanssa työskennellessä. Sekä aikuisten että lasten palaute oli tärkeää ja lasten kanssa heidän kuunteluunsa kiinnitettiin erityistä huomiota.

Asiakastyöhön kuuluu lasten tarpeiden huomioiminen sekä ryhmänä että yksilöinä. Tähän kuuluu edellä mainittu vuorovaikutteisuus ja toiminnan pedagoginen suunnittelu, käytäntöön paneminen ja lopulta arviointi. Varhainen puuttuminen on osana tämän projektiopinnäytetyön aihe maailmaa ja tasa-arvoisuus on asiakastyön tärkeitä huomioitavia seikkoja toimintaa ohjatessa.

Palvelujärjestelmäosaamisen suhteen projektiopinnäytetyö vie monien asiakirjojen äärelle. Kehittäminen ja muutos ovat osa projektiopinnäytetyön kantavaa ajatusta. Projektiopinnäytetyön ajatuksena on luoda jotain, jolla on jatkuvuutta ja

mahdollisuutta kehittymiseen ja siihen kuuluu verkostoitumista työkenttäkontaktien muodossa.

Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kompetenssissa puhutaan lasten kulttuurin ja yhteisön ymmärtämisestä ominaispiirteineen. Siinä mainitaan myös lasten kuulluksi tuleminen ja mielipiteiden esille saattaminen. Lasten oikeuksien toteutuminen ja hyvä elämä mainitaan myös kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kontekstissa. (Sosiaaliportti 2012.) Projektiopinnäytetyössä lasten kulttuuri tulee vastaan hyvin selkeästi ja tarkoituksena on tuoda lasten tunteiden lisäksi esiin heidän mielipiteitään.

Tutkimuksellisen kehittämisosaamisessa painotetaan varhaiskasvatuksen työkäytäntöjen ja menetelmien kehittämistyötä ja arviointia soveltava tutkimisen ohella. (Sosiaaliportti 2012.) Projektiopinnäytetyössä nämä tavoitteet tulevat esiin sen kyselyn, teemasadutuksen ja lasten haastatteluiden muodossa, joita arvioidaan kriittisesti työskentelyvälineinä.

Henkilökohtaisina tavoitteina opiskelijana projektiopinnäytetyö tarjoaa monia mahdollisuuksia kehittää taitoja ja hankkia itselle arvokasta tietoa. Toiminnallinen osuus tarjoaa monta mahdollisuutta suunnitella toimintaa etukäteen tavoitteet asettaen ja myös mahdollisuuden kehittää vuorovaikutusta lasten kanssa heidän kehitystasonsa huomioiden. Kyselyn laatiminen tarjoaa mahdollisuuden opetella suunnittelemaan kyselyjä onnistuneella tavalla riskitekijät huomioonottaen. Palaute sekä aikuisilta että lapsilta tarjoaa mahdollisuuden arvokkaaseen reflektointiin oppimiskokemusta miettien.

Projektiopinnäytetyön etuna on myös, että se kehittää valmiuksia projektiosaamiseen. Kyselyiden kokoaminen selkeään muotoon, neljä onnistuneesti suoritettua interventioita onnistunut dokumentointi ja haastattelun ja sadutuksen arviointi toimintamenetelminä ovat selkeä konkreettinen päämäärä onnistunutta opinnäytetyötä ajatellen. Hyödyllinen ja laadukas projektiopinnäytetyö palvelee kaikkia sen kanssa tekemisissä olevia osapuolia.

4 PROJEKTIN TIETOPERUSTA

4.1 Kiusaaminen päiväkotiympäristössä

Päiväkotiympäristössä tapahtuvasta kiusaamisesta on olemassa hyvin vähän tutkimustietoa Suomessa. Kansainväliset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että kiusaamista esiintyy myös alle kouluikäisten lasten parissa. Suomessa keskustelu kiusaamisesta päiväkodissa on herännyt vasta hiljattain. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 3.) Projektiopinnäytetyö syntyi kiinnostuksesta aihetta kohtaan ja halusta tarttua hiljattain esille nousseeseen aiheeseen.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin Kiusaaminen alle kouluikäisten parissa on yksi kiusaamisen ehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen keskittynyt hanke, joka nosti aihetta esiin Suomessa. Se oli pohjana Kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumisen suunnitelman tuomisessa päiväkoteihin. Kouluissa samankaltainen suunnitelmallisuus on ollut arkea jo kauemman aikaa.

Linken vuonna 1998 ilmestynyt *Let's stop bullying* kirja tuo esiin aiheen myös esiopetuksen ja päiväkotien sisällä. Alsakerin ja Valkanoverin kehittämä "The bernese study" on yksi harvoista ohjelmista, joka keskittyy eritoten päiväkotikiusaamisen ehkäisemiseen. Se perustui koulukiusaamisen ja päiväkotikiusaamisen vertailuun. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 7-8.)

Varhaiskasvatuksen piirissä tapahtuva kiusaaminen on usein hyvin vähätelty aihe ja jollain tavalla yhteiskunta usein viestii kiusaamisen olevan jopa hyväksyttävä osa lapsen kasvua ja ryhmään sopeutumista. Keskustelua on syntynyt jopa siitä, että onko aiheesta puhuminen edes kannattavaa puhuttaessa alle kouluikäisistä lapsista (Repo 2013, 35). Tämä tuntuu hyvin oudolta aikana, jolloin kiinnitetään enemmän huomiota asioiden prosessiluontoisuuteen ja pitkäkantoisiin seurauksiin.

Kiusaamisen määrittely on yleensä tapahtunut työelämän ja koulumaailman kontekstista tutkimusten yleensä keskittyessä näihin ympäristöihin. Harvat tutkimukset perustuvat lasten tai nuorten omiin käsityksiin siitä, mitä kiusaaminen

heille merkitsee. Loukkaavaksi koettu käyttäytyminen saattaa siis jäädä tutkijoiden laatiman kiusaamisen määritelmän ulkopuolelle. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 3.) Tämän vuoksi kiusaamisen määrittely varhaiskasvatuksessa tarvitsee uudelleenarviointia uusien tutkimusten ja tiedon valossa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kiusaaminen määritellään tahalliseksi ja useamman kerran toistuvaksi toiminnaksi, joka on systemaattista. Määrittelyssä kiinnitetään huomiota ryhmään tai yksilöön kohdistuvan sanalliseen tai fyysiseen toimintaan liittyvään voimasuhteiden epätasapainoon. Kiusaaminen voi näyttäytyä lasten kohtelussa ja puheissa vihjailevana ilmehtimisenä, verbaalisena häirintänä tai epätoivottuna fyysisenä kontaktina. Kiusaamisen ulkopuolella lasten kesellä voi tapahtua muutakin epätoivottua hyökkäävää ja väkivaltaista toimintaa. Esiopetuksen opetussuunnitelma määrittelee väkivallan ryhmään, yhteisöön tai henkilöön kohdistetuksi uhkailuksi tai voiman väärinkäyttöksi, jonka seuraus voi olla vammautuminen, kehitykseen liittyvät vaikeudet tai psyykinen haitta. Opetussuunnitelmassa mainitaan myös, että kaikkiin edellä mainittuihin tilanteisiin on puuttuttava. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 41.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa arvopohjassa mainitaan lasten oikeuksia koskevan yleissopimuksen syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus. Siinä otetaan esille tekijänä Suomen perusoikeussäännöksistä turvattu kasvu, kehitys ja oppiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.) Kiusaus on syrjintää ja kiusaaminen estää tasa-arvoisen kohtelun toteutumista. Terve kasvu, kehitys ja mahdollisuus esteettömään oppimiseen tarvitsee ympäristön, missä lapsi voi kokea olonsa turvatuksi myös kiusamiselta ja kiusaamiseen liittyvältä toiminnalta.

Monet tutkijat painottavat kiusaamisen määrittelyn tarkastamista mitä tulee tutkijoiden, opettajien ja lasten erilaisiin käsityksiin aiheesta. Tutkijoiden mielestä on merkityksellistä määritelläkö kiusaaminen samalla tavalla sekä tutkijoiden että lasten perspektiivistä. Pienet lapset voivat usein keskittyä kiusaamisen fyysisyyteen. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 7-8.)

Kiusaaminen nähdään usein eniten uhrin näkökulmasta. Pienten lasten ollessa kyseessä kiusaajia on yleensä useita ja kiusaamisen kohteet ovat vaihtuvia. Tämä tarkoittaa, että kiusaaminen voi kuitenkin olla systemaattista ja tietoista, vaikka kiusaamisen kohde vaihtuisikin välillä. Liian tiukat tavat määritellä kiusaaminen ilmiönä voi jättää huomioimatta paljon käyttäytymistä, jolla on haitallisia ja pitkäkantoisia seurauksia. (Repo 2013, 39.)

Repo ottaa kirjassaan esille ruotsalaisen kränkande behandling käsitteen. Ruotsissa kiusaamissanaan keskittymisen sijaan tätä termiä käytetään puhuttaessa loukkaavasta kohtelusta tai käytöksestä, joka voi jatkuessaan johtaa kiusaamisen syntymiseen. (Repo 2013, 16.)

4.2 Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman sisällön ohjeistuksessa määritellään yhteisiä sisältöjä, joiden pitäisi olla esillä kaikissa kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmissa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman ohjeistuksessa mainitaan dokumentoinnin tärkeys kiusaamisen vastaisessa työssä että toiminnasta tulisi suunniteltua ja johdonmukaista. Kirjallisen suunnitelman etuna on myös mahdollisuus auttaa uusia työntekijöitä ja vanhempia osallistumaan kiusaamista ehkäisevään työskentelyyn. Suunnitelma on osa päiväkotien varhaiskasvatuksen suunnitelmaa ja sitä arvioidaan ja muutetaan tarvittaessa sen mukaisesti työskennellessä. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 12.)

Suunnitelman tarkoituksena on olla yhteinen työväline, joka laaditaan päiväkodin koko henkilökunnan kanssa yhteistyössä keskustellen sen aiheista. Perehdytys aiheeseen on merkittävässä osassa, että kiusaamisen ehkäisy ja kiusaamisen puuttuminen ei henkilöidy yksittäisiin lapsiin tai tekoihin. Ympäristö on myös huomioitava kokonaisvaltaisesti sekä lapset että aikuiset huomioonottaen yksilöön kohdistetun tuen lisäksi. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 12.)

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman ohjeissa ehdotetaan huomaamisen ja tunnistamisen keinoiksi lasten leikkien tarkkailua sekä sisä- että ulkotiloissa. Keskustelu on myös yksi keino, jota suositellaan ja keskustelun aiheina mainitaan kiusaaminen, ystävyys, negatiiviset teot ja muut kiusaamiseen liittyvät asiat. Kantelu ja kiusaamisesta kertominen pitäisi erottaa toisistaan käsitteellisesti ja lapsia pitäisi pystyä rohkaista puhumaan kiusaamisen kokemuksista. Vanhempien osallisuus on tärkeää ja heitä pitäisi rohkaista puhumaan henkilökunnan kanssa. Jäsennellyt haastattelut, kiusaamista esittävän kuvamateriaalin käyttäminen ja kiusaamisaihetta käsittelevien kirjojen lukeminen ovat hyviä työmenetelmiä. Lapsiryhmän toiminnan tarkkailemisessa ja tutkimisessa dokumentointi on elintärkeää. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 19.)

Oikeanlaisen tilanteeseen puuttumisen edellytyksenä on tunnistaa tilanteet, jossa kiusaamista tapahtuu. Pienet lapset kertovat tapahtumista vielä mielellään aikuisille ja heitä tulisi rohkaista kertomaan asioistaan ja myös kuunnella tarkkaavaisesti. Lapsilla on jo pienestä lähtien kyky valikoida kertomaansa sen kannattavuutta punniten. Lapsella pitää olla mahdollisuus kertoa asioistaan tulematta leimatuksi kantelijana muiden lasten edessä. Aikuisen tehtävänä on luoda ryhmään luottamuksellinen ilmapiiri, joka kannustaa lasta kertomaan päiväkodin tapahtumista. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 18.)

Kokkolan kaupungin oma kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma mainitsee keinoja, jolla Kokkolan kaupungin henkilöstö ehkäisee kiusaamista varhaiskasvatuksessa. Pienet ryhmät nähdään kiusaamista ehkäisevänä keinona, jossa päiväkotiryhmän ohjaajat voivat ottaa paremmin kontaktia yksittäisiin lapsiin. Pienissä ryhmissä aikuisten on helpompi ottaa kontaktia yksittäisiin lapsiin ja pienryhmätoiminta nähdään kiusaamista ehkäisevänä keinona. Satujen kautta tapahtuva opetus nähdään myös ehkäisevänä keinona ja suunnitelma sisältää listan lastenkirjallisuudesta, joka on sidonnainen kiusaamisen aiheeseen. Askeleittain opetusohjelmaa käytetään monissa ryhmissä ja teematyöskentely esimerkiksi ystävääiheen ympärillä nähdään ehkäisevänä toimintana. (Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelma Kokkolan varhaiskasvatuksessa 2012.) Askeleittain on 4-12 vuotiaille lapsille tehty sosiaalista kehitystä ja tunnetaitoja tukeva opetusohjelma, jolla on

ennaltaehkäisevä tarkoitus. Sen keskeisinä alueina ovat empatiataidot, itsehillintä ja ongelmaratkaisutaidot ja tunteiden säätely.

Avoin keskustelu vanhempien kanssa nähdään tärkeänä ja esimerkiksi lelupäivät ja syntymäpäiväkutsut ovat vanheinpain iltojen ja vasukeskustelujen aiheena. Tiimityön sujuvuus ja aikuisten esimerkkiä näyttävä työskentely mainitaan ja erilaiset draamaleikit, kuten nukketeatteri, ystäväleikit ja laululeikit luovat yhteishenkeä muiden yhteisten leikkien ohella. Yhteiset viihtymissäännöt, lasten valvominen vapaidenkin leikkien aikana ja yksittäisten lasten huomioiminen toimii keinona havainnoida mahdollinen kiusaaminen ryhmässä. Tunteista puhuminen, negatiivisistakin sellaisista, on tärkeää. Henkilökunnan työssä korostuu päivän tapahtumien dokumentointi ja arvokeskustelu käsitteistä kuten ”härnäminen ja vitsailu”. Sosiogrammi on yksi menetelmä, jolla kartoitetaan lapsien sosiaalisia suhteita päiväkodissa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma ottaa esille päiväkotien nollatoleranssilinjan kiusaamiseen liittyen. (Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelma Kokkolan varhaiskasvatuksessa 2012.)

4.3 Varhaiskasvatus opinnäytetyön kontekstissa

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma oli projektiopinnäytetyössä esillä mietittäessä sen tavoitteita. Varhaiskasvatuksen arvopohjassa mainitaan lapsen mielipiteen huomioon ottaminen (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, 12). Tämä toimi lähtökohtana teemasadutuksen ja haastattelujen roolille lasten mielipiteiden julkittuina. Käyttäytymisen ja toiminnan vahvistamisen, jossa otetaan toiset ihmiset huomioon, on osa varhaiskasvatuksen kasvatuspäämääriä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13). Tätä ajatusta pidettiin ohjaavana tekijänä suunnitellessa lapsille toimintaa, jossa korostuu kilpailamisen sijasta yhteishenki.

Yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden ilmapiirin luominen on yksi tärkeä kasvattajan tehtävä. Lapsen tunteet ja tarpeet ovat kasvattajalle tärkeä huomioinnin kohde,

joihin reagoinnissa tarvitaan herkkyyttä, sitoutuneisuutta ja taitoa. Kasvattaja suunnittelee toimintaa ottaen huomioon lapselle ominaiset tavat toimia. Osaamisen perustana toimivat ammatillinen tieto ja kokemus. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 16-17.)

Toisena ohjaavana dokumenttina projektiopinnäytetyössä oli Kokkolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmassa mainitaan lämpimän, kannustavan ja hyväksyvän ilmapiirin tärkeys hyvän itsetunnon ja kasvuolosuhteiden pohjana. Toiminta-ajatuksessa ja arvopohjassa mainitaan myös tasa-arvoisuus ja lasten mielipiteiden kuuleminen ja niiden kunnioittaminen. Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota siihen, että leikkiessään lapsi tarvitsee toisia lapsia aikuisen luoman turvan ja tuen ohella. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma, 6.) Hyvän yhteishengen luominen ja tasa-arvoinen osallistumismahdollisuus kaikkeen toimintaan seurasivat opinnäytetyössä tätä eettistä perustaa.

Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan myös arvokeskustelujen tärkeys. Lapsen arjen herkkä havainnointi ja lapsen ymmärtäminen kohtaamalla lapsi hänen omassa maailmassaan on tärkeää. Avoin keskustelu, ammatillinen kasvu ja muutoksiin vastaaminen nähdään työntekijöiden suotavina ominaisuuksina. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 6-10.) Projektiopinnäytetyön Webropol kyselyssä taustalla olivat nämä ajatukset ja halu kartoittaa tämänhetkistä tilannetta kuudessa Kokkolalaisessa päiväkodissa.

Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan lapselle luontaisia tapoja toimia, jotka ovat liikkuminen, leikki, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen ja tutkiminen. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 11-12.) Tässä projektiopinnäytetyössä korostuu näistä leikkiminen ja taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Lapset saivat projektiopinnäytetyön merkeissä piirtää, leikkiä, keskustella, kertoa satuja ja ilmaista itseään kehollisesti monissa leikeissä.

Opinnäytetyössä lapset olivat tekemisissä sekä esteettisten että eettisten orientaatioiden kanssa. Kuvataiteet ovat mukana teemasadutuksessa apuvälineenä ja kiusaaminen on aiheena hyvin eettinen. Toiminta on suunniteltu kehitystason mukaiseksi tähdäten lapsille ominaisiin tapoihin toimia.

4.4 Teemasadutus

Projektiopinnäytetyön yhtenä aineiston hankintamenetelmänä oli teemasadutus. Teemana oli kiusaaminen, josta haluttiin saada esille lasten tunnemaailmaa ja ajatuksia. Teemaa pohjustettiin tarinankerronnalla, piirtämisellä ja luettuun tarinaan liittyvillä kysymyksillä ennen varsinaisen sadutuksen alkamista.

Sadutuksessa on kyse lasten kuulemisesta ja osallisuudesta. Välineinä siinä toimivat kuunteleminen, kerronta, lasten ja aikuisten ajatusten kirjoittaminen ja lukeminen. Sen kautta voidaan tuoda esiin iloisia asioita kuten myös asioita, jotka näyttävät lapselle harmittavina seikkoina. Sadutuksessa merkittävää on vastavuoroisuus. Pääasiallisina arvoina ovat lapsen kunnioitus ja lapsen arvostaminen. (Karlsson 2003, 9-10.) Pelkän lopputuloksen miettimisen sijasta tärkeänä pidettiin myös mahdollisuutta oppia lasten kanssa työskentelyä sadutuksen prosessin kautta.

Sadutuksen säännöt ovat hyvin yksinkertaiset. Lasta tai lapsiryhmää pyydetään kertomaan tarina, jonka saduttaja kuuntelee aktiivisesti ja kirjaa ylös sanantarkasti. (Karlsson 2003, 10.) Lopuksi saduttaja lukee kertomuksen ääneen ja tekee kertomukseen lapsen haluamat korjaukset. Projektiopinnäytetyössä seurasimme tätä samaa kaavaa, mutta muutoksena siihen sadutuksessa pyysimme lasta kertomaan meille tarinan kiusaamisesta. Sadutuksessa ei kuitenkaan puututtu millään muulla tavalla lasten kertomuksiin.

Kerrontaperinteeltään lasten tarinat poikkeavat aikuisten tavasta luoda tarinoita. Kertomukset voivat tuntua aikuisen perspektiivistä epäloogisilta, yksinkertaisilta ja sinne tänne singahtelevilta. Tämä kertomusten kulttuuri voi olla aikuisille hyvin vierasta. Lasten tarinat vaativat niiden sisälle pääsyä ja lasten kertomuksilla on oma arvonsa. Lasten suhtautuminen heidän kertomiinsa satuihin on suorasukaisempaa kuin aikuisilla. Tarinat kirjataan ylös kertomisen jälkeen, ne luetaan ääneen ja niiden parissa koetaan ilon hetkiä. (Karlsson 2003, 30-31.)

Tarinoihin reagoiminen on vaihtelevaa. Joskus tarinat antavat aihetta pohdinnalle, joskus ne ovat vain nopea tuotos ja kuva meneillään olevista tapahtumista. Lasten

saduissa voi tapahtua paljon ja huumorilla on niissä usein suuri merkitys, johon aikuisen kanttaa kiinnittää huomiota. Lasten tarinoissa näkyy heidän oma kulttuurinsa ja yksi yleisistä teemoista on ystävyys. Sadutus on mahdollisuus osoittaa kiinnostusta lapsen maailmaa ja mielipiteitä kohtaan. Sadutus on mahdollisuus tutustua lapsiin hyvin henkilökohtaisella tavalla. Se antaa mahdollisuuden heittäytyä hetken vietäväksi. Saduttajalla on täytyy olla todellista kiinnostusta sitä kohtaan, mitä lapsi tahtoo tarinallaan kertoa ja aito halu kuunnella lasta. (Karlsson 2003, 31,44.)

Teemasadutus antaa mahdollisuuden kertomuksiin, jossa puhuvat lasten tunteet. Emootioista eli tunteista puhuessa yleensä keskustellaan tunteista, jotka voimme tunnistaa sekä itsessämme että muissa. Tunteet ovat usein yhdistävä tekijä kaikelle tiedon tulvalle ja organisoiva tekijä elämässämme. (Kanninen & Sigfrids 2012, 76.)

4.5 Lasten haastattelu

Sadutuksen lisäksi interventioihin kuului myös haastatteluosio selvittäessä lasten mielipiteitä kiusaamiseen liittyen. Koulumaailmassa käytetään kyselyjä selvittäessä luokan ja koulun viihtyisyyttä, mutta sama järjestelmä ei sovellu käytettäväksi pienten lasten parissa. Pienten lasten asioita selvittäessä haastattelu on ikätasoon paremmin soveltuva menetelmä (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 19).

Lasten kielelliset kyvyt asettavat kuitenkin haastattelulle omat haasteensa. Pienten lasten haastattelussa on tärkeää, että kaikille lapsille esitetään samat kysymykset. Haastattelun tuloksia tulkittaessa haastattelijoiden on varottava omien käsitysten vaikuttamista johtopäätöksiin. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 19.) Interventioita varten luotiin joukko kysymyksiä, jotka pyrittiin esittämään lapsille täsmälleen samassa muodossa. Keskustelulle pyrittiin kuitenkin antamaan myös tilaa, vaikka osa kysymyksistä olikin kyllä tai ei muotoisia.

Haastattelussa on otettava huomioon monia tekijöitä, kuten esimerkiksi tuntuuko tilanne lapsesta luontevalta, pitääkö lapsi tilannetta jännittävänä, miten haastattelu suoritetaan ja onko lapsi kykeneväinen vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 19.)

Haastattelussa on omat riskinsä mielipiteiden kartoituksen välineenä. Karlsson kiinnittää huomion haastattelun epäaitouteen ammattilaisen jo käytännössä tietäessä oikean vastauksen esittäessään kysymyksen lapselle. Kasvatuksen ja opetuksen suhteen aito dialogisuus onkin verrattain harvinaista. (Karlsson 2005, 27). Projektioinnäytetyössä tämä tarjosi kuitenkin oppimiskokemuksen ja myös mahdollisuuden arvioida haastattelua työvälineenä riskeineen ja etuineen.

5 WEBROPOL KYSELY

Tässä osiossa avataan Webropol kyselyyn liittyviä asioita alkaen sen käynnistämisestä ja otoksen määrittelystä. Kyselyn vastaukset kerätään yhteen ja lopuksi pohditaan kyselyn vastauksista heränneitä ajatuksia suhteessa jo olemassa olevaan tietoon Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmasta ja sen sisältämistä ohjeista. Myöhemmin opinnäytetyössä arvioidaan kyselyn sisältöä ja tehokkuutta ja pohditaan huomioitavia tekijöitä kyselyn tulevaisuudelle.

5.1 Kyselyn käynnistäminen ja otos

Opinnäytetyöprojektin kysely suoritettiin webropol ohjelman avulla. Kysely lähetettiin kuuden Kokkolan alueella toimiville päiväkotien johtajille ja heiltä tiedusteltiin parhaasta tavasta saada kysely perille kaikille päiväkodin työntekijöille. Päiväkodin johtajia pyydettiin myös vastaamaan kyselyyn.

Kysely laadittiin yhteistyössä Kokkolan varhaiskasvatuskoordinaattorin kanssa. Pyysimme häneltä vihjeitä siihen, mitä kyselyssä kannattaisi selvittää. Kysymysten lopulliseen muotoon vaikuttivat myös keskustelut projektiopinnäytetyön ohjaajan kanssa. Pelkät avoimet kysymykset muokkautuivat yhdistelmäksi avoimia ja suljettuja kysymyksiä. Kysymyksestä pyrittiin tekemään ytimekkäitä, mutta informatiivisia.

Kyselyn koostui yhdestätoista kysymyksestä, joista kuusi olivat avoimia ja viisi taas kyllä tai ei muotoisia suljettuja kysymyksiä. Avoimista kysymyksistä osa oli vapaaehtoisia vastattavia suljettujen ollessa pakollisia kyselyn lähettämisen ehtona. Kysely suoritettiin anonymisti.

Kysely avattiin 5.11.2013. Neljä päiväkodinjohtajaa välitti viestin eteenpäin työntekijöilleen kahden pyytäessä lähettämään viesti suoraan työntekijöillensä heidän henkilökohtaisiin sähköpostiosoitteisiinsa. Kysely sovittiin pidettäväksi auki kahden viikon ajan. Kyselylle kuitenkin annettiin viikko lisäaikaa tämän kahden

viikon jälkeen mahdollisten tiedonkulun viivästymien vuoksi ja webropol kyselyn linkki lähetettiin uudestaan kaikille työntekijöille, joiden sähköpostiosoite oli saatavilla päiväkotien sivuilla tai päiväkotien johtajien kautta.

Sähköpostiosoitteita oli 84 kappaletta, joista viesti neljään tuli takaisin virheellisenä osoitteena. Webropol kyselyyn vastasi 27 työntekijää. Ammattinimikkeiltään he olivat lastentarhanopettajia, päiväkodin johtajia, lastenhoitajia, lähihoitajia ja sosionomeja.

5.2 Kyselyn vastaukset

Tässä osiossa käydään läpi kyselyn vastaukset ja pohditaan myös kysymyksenasettelun tehokkuutta.

5.2.1 Yksikkökohtaiset suunnitelmat ja niiden hyödyntäminen

Yksikkökohtaisesta Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen suunnitelmasta tiedustellessa vain kolme työntekijää vastasi kieltävästi kysymykseen, jossa tiedusteltiin onko heidän päiväkodissaan sellaista tehty. Myönteisten vastausten määrä ei tullut yllätyksenä, koska Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma on ollut esillä varsin useassa keskustelussa ja projektiopinnäytetyötä suunnitellessa tutustuttiin useaan kaupungin kotisivuilla esillä olleeseen yksikkökohtaiseen suunnitelmaan.

Webropol kyselyn ensimmäinen avoin kysymys oli Millä tavoin suunnitelmaa hyödynnetään päiväkodin arjessa?. Kaksikymmentäviisi työntekijää vastasi kysymykseen. Vastauksissa oli paljon hajontaa, mutta niissä mainittiin useamman kerran, että suunnitelma on mukana päiväkodin arjessa tai päivittäisessä käytössä. Vastauksissa mainittiin myös erilaisia kiusaamisen ehkäisyyn liittyviä menetelmiä, lasten sosiaalisten taitojen tukeminen, yhteisten viihtymissäanttöjen luominen ja Askeleittain menetelmä.

Kusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma mainitaan monissa vastauksissa tiimityöskentelyn yhteydessä. Yksi vastaaja kertoo, että suunnitelmaa tehdessä tullaan tiimin kesken paremmin tietoisiksi lapsiryhmän tilanteesta ja erilaisista persoonista. Tätä kautta on helpompi havainnoida ryhmää, leikkitilanteita ja niihin mahdollisesti liittyvää kiusaamista. Toinen vastaus taas painottaa, että suunnitelma on käyty läpi tiimin kanssa ja että tiimi on tietoinen kiusaamiseen liittyvistä periaatteista ja puuttumistavoista.

Yksi vastanneista ottaa esille, että heidän päiväkodissaan ei ole yksikkökohtaista suunnitelmaa, mutta kertoo kuitenkin, että yksikössä on pohdittu suunnitelman toteutumista heidän päiväkodissaan varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä. Eräs yksittäinen vastaaja ottaa myös esille Vasu keskustelun, jossa aihe on nostettu esille ja kertoo myös, että kiusaamisesta on keskusteltu lasten kanssa vanhempien saadessa myös tietoa eteisessä esillä olevista kiusaamiseen liittyvistä ilmoituksista.

Useampi vastaaja kertoo suunnitelman olevan mukana toiminnan suunnittelussa, joka on luonnollisesti olennainen osa suunnitelman toimivuutta käytännössä. Yksi vastaaja selvittää, että suunnitelma käydään läpi toimikauden alussa ja sen olevan pohja yksityiskohtaisille sopimuksille ryhmässä. Eräs vastaus mainitsee samalla tavalla ryhmäkohtaiset suunnitelmat, jotka rakentuvat suunnitelman pohjalle.

Osa vastaajista puuttuu enemmän välittömiin tilanteisiin päiväkodissa. Välittömän puuttumisen kiusaamistilanteisiin mainitsee kolme vastausta. Yksittäisistä vastauksista löytyy myös anteeksi pyytämään opettelemista, toiminnan seuraamista ja tunteista keskustelua. Tämä oli hyvin lähellä projektiopinnäytetyön toiminnallisen osuuden aikana havainnoituja tapahtumia. Näiden ohella myös yhdessä sovitut säännöt olivat näkyvillä vastauksissa.

5.2.2 Kiusaamisen ilmeneminen päiväkodissa

Kyselyssä tiedusteltiin seuraavaksi onko vastaajien päiväkodissa esiintynyt kiusaamista. Vain kaksi vastaajaa valitsivat vaihtoehdoksi ”ei”, loppujen vastatessa ”kyllä”. Kiusaamisen voisi tästä päätellen olevan tunnustettu ongelma vastaajajoukon mielestä.

Suljettua kysymystä seuranneessa avoimessa kysymyksessä selvitettiin miten kiusaaminen tulee ilmi päiväkodissa. Kysymykseen vastasi 26 päiväkodin työntekijää. Suurin osa vastauksista keskittyy siihen miten tieto kiusaamisesta saapuu päiväkodin työntekijöille. Aikuisten tekemä havainnointi mainitaan useissa vastauksissa.

Vastausten mukaan lapset tulevat usein kertomaan kiusaamisesta päiväkodin työntekijöille. Mahdollisuus kertoa aikuisille asioistaan on hyvin tärkeää lapsille, jotka luonnostaan valikoivat kertomaansa sen kannattavuutta punnitien jo hyvin aikaisesta iästä lähtien (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 18). Muutamissa vastauksissa mainitaan myös, että lapset kertovat kiusaamisesta vanhemmilleen.

Vastauksissa käsiteltiin myös kiusaamisen eri muotoja. Kaksi vastausta kertoo kiusaamisen ilmenevän fyysisenä ja psyykkisenä, toisen lisätessä verbaalisen kiusaamisen näiden kahden joukkoon. Vastauksissa konkreettisinä fyysisinä esimerkkeinä esiintyvät töniminen, ”härnäminen”, leluilla kiristäminen, syntymäpäiväkutsuilla kiristäminen, nimittely, leikistä pois jättäminen, lyöminen, määräileminen, pomottelu, leikkien sotkeminen ja häiritseminen ja lelujen ottaminen.

Esillä oli myös kiusaamisen toistuvuus. Kaksi vastausta mainitsee, että heidän ryhmässään ei ole havaittavissa systemaattista kiusaamista, vaikka jotain kiusaamiseksi mielletävää toimintaa tulee esiin satunnaisina tekoina. Eräs vastaus pienempien lasten ryhmästä mainitsee tönimisen ja pukkaamisen, mutta samalla selvittää, että lapset eivät vielä itse ymmärrä toimintaansa kiusaamiseksi. On kuitenkin hyvä huomioida, että usein jopa tilanteessa, jossa aikuinen ei miellä

tapahtunutta kiusaamiseksi, lapsi kuitenkin tarvitsee tulkintaa tapahtuneille asioille (Koivunen 2009, 53-54).

Seuraavassa kysymyksessä tiedusteltiin, että millaista kiusaaminen on päiväkodissa. Tämän kysymyksen kohdalla oli yhtäläisyyksiä edellisen kysymyksen vastausten kanssa. Yleisin esiin tullut kiusaamisen ilmenemismuoto oli selkeästi leikistä pois jättäminen ja ryhmästä ulos sulkeminen. Tämä psyykkisen kiusaamisen muoto on esillä myös Kokkolan kiusaamiseen liittyvässä suunnitelmassa. Eräs yksityiskohtaisempi vastaus kertoo tämän olevan tietyn lapsen toistuvaa leikistä pois jättämistä ja kavereille sipisemistä siitä, että tätä tiettyä lasta ei otettaisi leikkiin. Samassa vastauksessa mainitaan myös huomion kiinnittäminen lapsen puuttuviin taitoihin ja niille kavereiden kanssa naureskelu.

Edellisen kysymyksen vastauksissa esiintyneet tönimiset, nimittelyt, sanailut, määräilyt ja tavaroiden ottamiset näkyivät vastauksissa useampaan kertaan. Pienten ryhmästä vastanneet selittivät muutamassa tapauksessa, että lapsi ei usein osaa mieltää toimintaansa tai kokemaansa kohtelua kiusaamiseksi.

5.2.3 Kiusaamiseen puuttumisen menetelmät

Seuraava kysymys oli ”Onko teillä valmiita menetelmiä puuttua kiusaamiseen?” ja se oli vaihtoehdoiltaan ”kyllä tai ei” muotoinen. Vain yksi kysymykseen vastannut valitsi ”ei” vaihtoehdon. Seuraavassa jatkokysymyksessä selvitettiin näitä puuttumisen keinoja. Tähän kysymykseen vastasi 26 työntekijää.

Vastausten kaksi päälinjaa ovat selkeästi keskustelun tärkeyden korostaminen ja välittömän puuttumisen esille ottamisen tilanteisiin liittyen. Tämä kanta kiusaamiseen puuttumiseen oli esillä valtaosassa vastauksista. Vastauksissa ei kuitenkaan aina määritelty mitä tämä välitön puuttuminen on. Useissa vastauksissa mainittiin kuitenkin välittömän puuttumisen yhteydessä molempien osapuolien jututtaminen ja lapsiryhmän kesken keskustelu aiheista.

Kuusi vastaajaa mainitsee vanhempien ottamisen mukaan keskusteluun kiusaamiseen puuttumisen merkeissä. Yksi vastaaja kuuden joukosta ottaa esiin

keskustelun toimintatavoista vanhempien kanssa ja toinen taas kertoo, että vanhempia kannustetaan myös ottamaan aihe esille lapsen kanssa kotona.

Vastauksissa on myös mainittu erilaisia konkreettisempia toimintamuotoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyen. Yksi näistä on aikaisemmissa vastauksissa mainittu Askeleittain menetelmä. Tämän lisäksi käytännön menetelminä esiintyy kiusaamisen ehkäisemisen kaavio, nukketeatteri, näytelmät ja draama. Myös jäähypenkki mainitaan toimintamenetelmänä lasten kanssa toimiessa.

Anteeksi pyytäminen esiintyy myös useammassa vastauksessa ja yksi vastaaja mainitsee erikseen anteeksi pyytämisen opettelun. Tämä oli seikka, joka näkyi hyvin selkeällä tavalla interventioissa lasten ryhmätoiminnassa ja lasten haastatteluissa. Lapset olivat oppineet päiväkodilla korostamaan anteeksi pyytämisen tärkeyttä. Aiheeseen palataan interventio-osuudessa.

Halusimme myös selvittää kyselyssämme, että koetaanko uusille puuttumisen ja ehkäisemisen menetelmille tarvetta työntekijöiden mielestä. Kahdeksan vastasi kyllä ja loput yhdeksäntoista vastasivat ei. Jakautuminen jäi mietityttämään ja avoimempi kysymyksenasettelu tai jatkokysymys olisi selvittänyt kahdeksan myönteisesti vastanneiden toivomuksia paremmin.

5.2.4 Kiusaamiseen liittyvä koulutus

Seuraavana kysymyksenä tiedustelimme, että onko työntekijä saanut koulutusta kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen työsssänsä. Kaksitoista työntekijää vastasi kyllä ja loput viisitoista ei. Tämä olisi ollut oiva paikka jatkokysymykselle ja mahdollisuus kartoittaa koulutuksia, jotka liittyvät aihepiiriltään kiusaamiseen. Kysymys jäi lähetetyssä webropolkyselyssä hieman ohueksi. Mahdollisuus selvittää olemassa olevaa koulutustaustaa ja mahdollisesti myös tarvetta ja kiinnostusta mahdollista lisäkoulutusta kohtaan olisi ollut arvokas tieto jaettavaksi.

5.2.5 Tehokkaita kiusaamisen ehkäisytapoja

Viimeinen avoin kysymys käsitteli tehokkaita tapoja ehkäistä kiusaamistilanteiden syntymistä. Tämän kysymyksen tarkoituksena oli paneutua enemmän kiusaamisen ehkäisyyn kuin puuttumiseen, joita aikaisemmat kysymykset olivat jo enemmän käsitelleet.

Pienryhmäjaon etuina mainitaan oppimisen intensiivisyys ja häiriötekijöiden vähentyminen. Pienryhmätoiminta myös lisää kasvattajan lapsituntemusta ja helpottaa struktuurin ylläpitoa. Pienryhmässä on helpompi reagoida lapsen tarpeisiin. (Koivunen 2009, 97.) Tehokkaita kiusaamisen ehkäisytapoja kartoittaessa vastauksissa nousi ensimmäistä kertaa esille tämä paljon esillä ollut aihe. Pienryhmät ja ryhmän jakaminen nähtiin useassa vastauksessa kiusaamistilanteita ehkäisevänä toimintana.

Vastaajat mainitsivat välittömän puuttumisen, ennakoivan toiminnan ja varhaisen puuttumisen tehokkaina kiusaamisen ehkäisytapoina. Sosiaalisten taitojen opettelu nähdään tärkeänä asiana vastaajien joukossa. Henkilökunnan toimintaan kiinnitettiin huomiota esimerkiksi puhuttaessa riittävästä valvonnasta ja suunnitelmallisuudesta ja lasten kanssa keskustelu nähtiin tärkeänä ehkäisevänä tekijänä.

Vastauksissa oli myös yhteishengen korostamista ja lasten auttamista mitä tulee päiväkodin kaveruussuhteisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin. Yhteiset säännöt mainittiin myös useamman kerran. Eräs vastaus myös korosti, että tahattomiakaan tekoja ei saa vähätellä ja tämän vastauksen ohella useampi vastaus myös otti esille kiusaamisen ilmiönä, joka pitää avata lapsille. Yksi vastaus otti huomioon tilanteissa myös kiusaajan, joka myös tarvitsee apua.

Ehkäisevinä menetelminä vastauksessa mainittiin kirjallisuus, draama, tunnetaito-ohjelmat ja Askeleittain menetelmä. Leikkiparien muodostaminen oli esillä Leikkiparien muodostamisesta vastaajat ottivat esille sekä lasten

yhteensopivuusongelmat ja räjähdysherkkien tilanteiden välttämisen että lasten ohjaamisen leikkimään myös muiden kuin parhaiden kavereidensa kanssa.

5.3 Päivähoidon laatu

Päivähoidon laadusta keskustellessa kiinnitetään huomiota puitetekijöihin. Tärkeinä tekijöinä mainitaan ryhmän koko, ihmissuhteiden pysyvyys ja fyysinen ympäristö. Toisena alueena ovat välilliset tekijät, joilla tarkoitetaan yhteistyön sujuvuutta lasten huoltajien kesken henkilökunnan koulutuksen ja hyvinvoinnin ohella. Lasten vuorovaikutus vertaistensa kanssa ja aikuisten välit lapsiin kuuluvat myös laadulliseen ajatteluun oppimisen ja kasvatuksen, vanhempien tyytyväisyyden ja lopulta yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kautta. Uhkatekijöinä mainitaan ylisuuret ryhmät, hoitajien epäpätevyys ja vaihtuvuus. Yhtenä suurena uhkatekijänä ovat myös lapselle epäedulliset julmat tai laiminlyövätkasvatuskäytännöt. (Kanninen & Sigfrids 2012, 54.)

Kysymysten vastausten tarkastelu vei päivähoidon laadun äärelle monella tavalla lähtien pienryhmäajattelusta, josta keskustelu on tiivistä Kokkolan varhaiskasvatusympyröissä. Pienryhmien vaikutus ryhmän havainnointiin on varmasti merkittävä ja se vähentää lasten stressitasoon vaikuttavia tekijöitä.. Lasten toiminnan ohella aikuisten yhteistoiminnan merkitys on huomattava. Vastauksissa mainittu me henki on myös jotain, jonka täytyy vallita myös kasvattajien kesken.

Lapsen perspektiivistä laatu kohdistuu henkilöön, johon voi muodostaa kiintymyssuhteen ja joka tarjoaa mahdollisuuden mielialan säätelyyn ja tarpeiden tyydyttämiseen (Sigfrids & Kanninen 2012, 58-59). Vastauksissa näkyy aikuisten läsnäolon korostaminen ja monella tavalla keskustelemisen tärkeys. Se nousee esille kyselyn tuloksista enemmän kuin mikään muu asia. Draaman keinot ovat myös käytössä, mutta riitojen yhdessä sopiminen, sanallistaminen, säännöistä keskusteleminen ja oikean ja väärän opettelu tulevat vahvemmin esille aikuisten ja lasten vuorovaikutuksessa.

6 INTERVENTIOT KELTAVIIRIN PÄIVÄKODILLA

Inteventio-osuudessa käsitellään projektin neljää interventiota Keltaviirin päiväkodilla. Osiossa käydään läpi interventioiden sisältö ja avataan myös teemasadutuksen ja lasten haastattelujen tulokset.

6.1 Tutustuminen ja aiheen esittely

Projektiopinnäytetyön ensimmäinen interventio toimi johdatuksena teemasadutuksen aiheisiin. Interventio alkoi aiheen esittelyllä. Samalla esittelimme myös itsemme ja kerroimme tulevien interventioiden sisällöistä lapsille. Tavoitteena oli luoda rento ilmapiiri ja miellyttävä kokemus lapsiryhmälle, joka helpottaisi tulevien viikkojen teemasadutusta ja haastatteluja.

Ensimmäinen aamupäivän toimintahetki oli nimilappujen askartelu. Nimilappujen tekemistä seurasi tutustumishetki, jossa leikkiin osallistuvat kertoivat kukin vuorollaan yhden asian mistä tykkättiin ja muut nostivat kätensä pystyyn jos he tykkäsivät samasta asiasta. Leikin aikana seurattiin lapsiryhmää miettien sen tapoja toimia. Ryhmässä oli muutamia ujoja lapsia ja monet lapset herkästi menivät ryhmän mukana toistaen toistensa sanoja ja mielipiteitä. Tämä kirjattiin ylös huomioitavana seikkana tulevia interventioita ajatellen.

Ensimmäinen leikki oli lapsille tuttu musiikkileikki, johon lapset heittäytyivät iloisesti mukaan. Sitä seurasi jäälauttaleikki, jossa lasten täytyi suunnitella miten pysyä ryhmänä yhdessä sulavan jäälautan päällä, joka tehtiin sanomalehtipapereista. Lapset päätyivät lopulta hyvin tiiviiseen rykelmään toisistaan kiinni pitäen.

Tiiviistä leikistä siirryttiin lattialle kuuntelemaan teemaan johdatteluvaa Pekka töpöhäntä satua. Satua kuunneltiin tarkkaavaisesti, mutta välillä joukosta kuului pientä puheensorinaa. Kahtaa lasta kehoitettiin vaihtamaan istumapaikkaa ja loppu sadusta luettiin hyvin rauhallisissa merkeissä. Seuraavalle kerralle mietittiin päätettyä istumajärjestystä lasten keskittymiskykyä parantamaan.

Lukemisen jälkeen esitimme kysymyksiä tarinasta. Mielenkiintoisin vastaus tuli kysyttäessä ryhmältä oliko se oikein, että Monni poistettiin teatterista häiriköinnin jälkeen. Muun lapsiryhmän huutaessa yhteen ääneen ”Joo”, yksi lapsista sanoi kuitenkin kysymykseen vastaukseksi ei. Tartuimme tähän mielipiteeseen sen mielenkiintoisuuden vuoksi ja pyysimme lasta kertomaan kantansa kysymykseen. Vastaukseksi hän sanoi, että Monni olisi kuitenkin voinut pyytää tilanteessa anteeksi käytöstään ja jäädä sen jälkeen teatteriin muiden kissojen kanssa. Tämä sai kannatusta muultakin ryhmältä. Huomasimme heti, että kaikkiin mielipiteisiin kannattaa tarttua ja että tilanteessa eläminen toi esille ryhmän erityispiirteitä. Huomio kiinnittyi ryhmän anteeksipyytämisen kulttuuriin.

Lapset kuvasivat tarinan Monnia sanoilla ilkeä, musta ja muutenkin kuvaamalla eniten hahmon ulkonäköä. Pekasta kysyttäessä saimme samankaltaisia vastauksia: Pekka oli kiva ja sillä oli lyhyt häntä. Kysymyksiä mietittäessä myöhemmin tuntui, että tapa toimia lasten kanssa oli hieman johdatteleva ja mitä johdattelevampi kysymistapa oli, sitä yksinkertaisempia vastauksia lapsilta saatiin.

Palauttevälineenä ja apuvälineenä interventioissa käytimme nallekortteja. Nallekorteilla hahmoa kuvatessa Pekalle valittiin kortit, jossa karhun ilmeet olivat iloisia, Monnille valikoituivat taas kortit, jossa ilmeet olivat vihaisempia tai huonotuulisia. Nallekortit toimivat myös interventiohetken päättäjänä palautetta kysyessä. Lapset valitsivat jälleen kerran positiivishenkisiä kuvia, jossa nalle nauratti tai hymyilytti.

Valitsimme sadutusta varten parit ja pohdimme myös sitä, että miten myöhästymisten suhteen menetellään. Seuraavaa kertaa ajatellen lasten johdattelun päätettiin olevan tarkkailun aiheena ja otimme tavoitteeksemme välttää sanojen johdattelemista ja kuunnella lapsia avoimemmin

6.2 Teemasadutusten toteuttaminen

Teemasadutus toteutettiin kokonaisuudessaan kahden intervention aikana, jotka sijoituivat yhdelle aamupäivälle. Ensimmäisessä interventiossa toimintaan osallistui koko lapsiryhmä, mutta teemasadutusta varten lapset jakaantuivat kahteen osaan. Ryhmien valinnassa otettiin huomioon lasten päiväkotiryhmien mielipiteet sopivista ryhmäjaosta ja parimuodostelmista.

6.2.1 Ensimmäisen ryhmän teemaan johdattelu

Intervention aloitettiin esittelemällä lapsille teemasadutuksen ajatus ja samalla kysyttiin, että onko sadutus ajatuksena tuttu. Kaksi lasta kertoi, että heitä oli sadutettu aikaisemmin. Päivän aiheen esittelyn jälkeen luimme jälleen lapsille Pekka töpöhäntä tarinan, jota lapset osasivat jo viime kerran perusteella odottaa. Tällä kertaa tarina jätettiin kuitenkin kesken antaen lapsille mahdollisuuden käyttää mielikuvitustaan sen lopun suhteen. Esitimme tarinan kesken jättämisen jälkeen kysymyksiä tarinasta entiseen tapaan.

Ryhmässä oli neljä lasta ja joukon äänekkäin lapsi vastasi usein kysymyksiin välittömästi ja viittaamatta, mutta joukossa oli tilaa muidenkin mielipiteille. Pekasta ja Monnista kysellessä vastaukset olivat usein hyvin kirjaimellisia: Pekka oli harmaa kissa, Monni oli musta. Jatkokysymysten avulla kuvaavia sanoja Pekalle löytyi ”kiva” ja ”kiltti”. Monnia lapset kutsuivat tuhmaksi. Muista kissoista kysyttäessä lapset arvelivat, että he osallistuivat kiusaamiseen siksi, että Monni käski heitä tekemään niin.

Hahmojen mahdollisia tunteita tarinan ulkopuolelta selvitettiin Nallekorteilla. Lapsilta kysyttiin Pekan tunteista muodossa ”Miltä Pekasta voisi tuntua?” sen sijaan, että haettiin tarinan kuvaamia tunteita, joita ei tekstissä varsinaisesti ollut. Samoin tehtiin myös Monnin kohdalla. Pekan tunteista nallekorteiksi valikoituivat surulliset kortit, mutta yhden lapsen erilainen kanta huomioitiin ja tilanne pysäytettiin kun lapsi valitsi vihaisen kortin. Lapsi selitti, että kyllä jos hänet

tiputettaisiin veteen niin hän olisi vihainen. Muut lapset olivat sen jälkeen asiasta samaa mieltä. Monnille valikoituivat selkeästi kortit, jossa nallella oli vihaisempia tai ilkeämpiä ilmeitä.

Kysymyksiä ja nallekortteja seurasi piirtämishetki, joka tapahtui pöydän äärellä. Lapsille ohjeistettiin piirtää kuva Pekasta ja Monnista. Lapset kyselivät paljon ohjeita siihen miten Pekka ja Monni tulisi piirtää. Jotkut lapsista alkoivat piirtää välittömästi ja toiset olivat taas epävarmoja kyvyistään. Kaikkien kuva päättyi olemaan tarinasta kaapattu kuva laiturista ja kahdesta kissasta.

Sadutukseen siirryttäessä ryhmä jakaantui kahteen osaan. Alunperin olimme suunnitelleet, että pari kerrallaan siirtyisi sadutukseen muun ryhmän leikkiessä toisen ohjaajan avustuksella. Lapsista kuitenkin puuttui yksi pari ja sen vuoksi neljän lapsen ryhmä oli järkevää jakaa kahteen osaan samanaikaisesti sadutettavaksi toisen sosionomiopiskelijan kanssa.

Lapsia ohjeistettiin kertomaan tarina, jossa on yksi hahmo, joka on kiusaaja ja toinen hahmo, jota kiusataan. Nallekortit olivat tukena ja aiemmin koko ryhmän kanssa laaditut piirustukset seurasivat myös tilaan. Lapset kertoivat tarinaa vuorotellen. Aluksi selvitettiin, että tarina voi olla millainen tahansa ja sen en tarvitse kertoa Pekka töpöhännästä. Lapset kuitenkin halusivat jatkaa tarinaa Pekasta ja Monnista laiturilla omin sanoin.

Ensimmäisen ryhmän tarina kirjattiin ylös. Lapset olivat hieman jännittyneitä ja toistivat toistensa sanoja, mutta tarina saatiin päätökseen ja ryhmä oli tyytyväinen tulokseen tarinan luvun jälkeen.

Ensimmäisen ryhmän tarina:

Tässä tapahtuu, että Monni tippui veteen. Pilli ja Pulla tuli auttamaan. Mutta Pilli tippui veteen ja Pekka tuli auttamaan. Pekka töpöhäntä oli tippunut veteen. Pekka tuli auttamaan kaveruksia. Pekka alkoi itkemään. Pekka tuli vihaiseksi kun oli vedessä. Sitten Pekka auttoi Monnia vedestä ja Pilli ja Pulla tuli auttamaan. Sitten kun ne oli saanut vedestä pois ne pyysi anteeksi. Ne menivät laiturille kalastamaan silakoita. Pulla tuli auttamaan. Sit kun se pääsi sieltä ni ne meni laiturille kalastamaan silakoita.

6.2.2 Toisen ryhmän teemasadutus

Toinen sadutusinterventio aloitettiin samoissa merkeissä kuin ensimmäinen. Kokoonnuimme lattialle rinkiin keskustelemaan siitä, mitä tällä kertaa tapahtuisi. Yksi lapsista esitti kysymyksen siitä milloin taas leikittäisiin yhdessä. Vastasimme, että tällä kertaa sadutamme ja seuraavaan kertaan sisältyy sitten varmasti leikkejäkin. Ryhmässä oli viisi lasta odotetun kuuden sijaan. Kaksi lasta vastasi epäröiden sadutuksen olevan tuttu asia ja lisäävaamisen jälkeen kolme kertoi olleensa sadutuksessa joskus mukana.

Siirryimme sohvalle kertomaan saman tarinan kuin edelliselle ryhmälle. Kysymyksiin tuli tällä kertaa erilaisen tyylisiä vastauksia, vaikka kysymykset olivat samat. Pekasta ja Monnista kysyttäessä vastaukset eivät tällä kertaa liittyneet välittömästi kissojen ulkonäköön, vaan Pekkaa kutsuttiin heti kivaksi ja kiltiksi ja Monnia tuhmaksi. Visuaaliset piirteet olivat kuitenkin lapsilla mielessä, joka osittain varmasti johtui siitä, että kirjat kuvat olivat esillä satua luettaessa

Lapsilla oli hyvin yhtenäiset käsitykset Pekasta ja Monnista nallekortteja valittaessa. Yksi lapsi kuitenkin vastasi Monnin kortteja valittaessa muihin lapsiin nähden täysin eri tavalla. Päätimme mennä kysymään lapselta hänen henkilökohtaista mielipidettä Monnin korteista. Lapsi valikoi hyvin tarkkaan kaksi keltaista korttia, jossa ilme ei ollut vihainen vaan paremminkin mietteliään huonotuulinen. Tämä herätti keskustelua ilmeiden tulkinnasta. Lapsi ei sanallistanut mitä ilmeet hänelle merkitsivät kysyttäessä korteista, mutta lapset kävivät kuitenkin keskustelua siitä, mitä kortit heille edustivat. Tämä sai myös projektiopinnäytetyön ohjaajat miettimään oman tulkintansa roolia kortteja katsoessa.

Seuraava vaihe oli piirtäminen. Lapsista yksi sanoi, että ei osaa piirtää kissoja ja haluaisi kirjan malliksi kuvalleen. Yksi pojista sanoi myös olevansa huono piirtämään, mutta kannustimme lapsia piirtämään ihan omanlaisensa Pekan ja Monnin.

Toinen ryhmistä oli kaksihenkinen, toisessa oli kolme lasta sadutettavana. Kahden lapsen ryhmä oli hieman ujompi pari ja sadutuksen ajatus ei ollut lapsille tuttu.

Lapsille selitettiin, että kaikki tarinat ovat hyviä ja että tarina voi olla ihan minkäläinen haluaa kunhan tarinaan sisältyy sekä kiusattava että kiusattu hahmo, vähän niinkuin Pekka ja Monni. Lapset alkoivat kertomaan tarinaa. Tällä kertaa tarinaa luettiin lapsille takaisin sen edettyä ja lasten oli helpompi jatkaa tarinaa tällä tavoin. Kummatkin lapset innostuivat kannustamisen jälkeen tarinan kertomisesta ja satu saatiin kirjattua ylös ja korjattua alkukankeuden jälkeen iloisissa tunnelmissa.

Toisen ryhmän tarina:

Monni kissa sanoi jotain Pekalle ja tiputti Pekan veteen. Vesi polskahti toiseen suuntaan. Pekan tiputettiin sinne veteen ja vesi roiskahti Pekan päälle. Tuli kova virtaus ja Pekka lähti pyörimään putousta päin. Monnikin tippui veteen ja kukaan ei auttanut Monnia. Muut kissat oli tiputtanut sen veteen ja sekin pyöri pudotusta päin. Se oli siinä.”

Sen jälkeen siirryttiin takaisin interventiotilaan ja lapset halusivat jälleen kuulla miten alkuperäinen tarina päättyi. Nallekorteista valikoitui taas samankaltaiset hyväntuuliset nallet palautekorteiksi.

6.3 Lasten haastattelut

Neljäs interventio alkoi lasten toivomuksiin vastaten leikeillä, jotka toimivat ennen haastatteluja mukavana lämmittelynä päivän aiheisiin. Annoimme lasten tehdä toivomuksia leikkien suhteen, koska oli kyse viimeisestä interventioista, joka oli hieman haikea asia.

Lapsia haastatellessa kysymykset olivat kaikille lapsille samat. Osa kysymyksistä oli avoimia, mutta osa taas suljettuja kysymyksiä, joissa oltiin joko samaa mieltä tai eri mieltä väitteistä. Haastattelu toteutettiin koko ryhmän kesken ja siihen osallistui kymmenen lasta.

Ensimmäinen kysymys oli, että ovatko lapset havainneet kiusaamista päiväkodissa. Lapset vastasivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ”joo”. Jatkokysymyksenä esitettiin, että millaista se kiusaaminen oikein on. Vastaukset

liittyivät suurilta osin fyysisiin suoriin tekoihin, kuten tönimiseen, tuuppimiseen, kaatamiseen, lyömiseen ja painimiseen. Jotkut lapsista kuitenkin ottivat mukaan myös tunnesanastoa määrittäen kiusaamista siten, että se on jotain, joka sattuu tai jotain josta tulee paha mieli.

Kyllä ja ei vastauksia sisältävistä kysymyksistä lapset tunnistivat kiusaamiseksi syntymäpäiväkutsuilta pois jättämisen, nimittelemisen, leikeistä pois jättämisen, yhden lapsen vallan leikeissä, fyysisen kajoamisen ja toisen lelujen ottamisen ilman lupaa kiusaamiseksi yksimielisesti. Kysyttäessä onko tilanne vieläkin kiusaamista, jos pyytää anteeksi, lapset jakaantuivat kuuden lapsen ryhmään, jotka vastasivat ei ja neljän lapsen joukkoon, jotka vastasivat kyllä. Kysyttäessä lisää yksi lapsista vastasi jälkimmäisestä ajatuksesta, että ”se on vieläkin kiusaamista jos ei ole tosissaan”. Kysymykseen siitä, että jos yhdelle lapselle ei puhuta ollenkaan, onko se kiusaamista, vastasi myös yksi lapsi poikkeavasti sanoen ”Ei, jos ei ei kuulu siihen leikkiin”.

Kysyttäessä muita kiusaamisen muotoja lapset mainitsivat kiroilun ja nyrkittämisen lisäksi paljon jo kysymyksissä mainittuja kiusaamismuotoja uudelleen samoin sanoin. Kysymykseen siitä, että mitä pitäisi tehdä jos näkee kiusaamista lapsiryhmästä vastattiin, että pitää kertoa tädeille. Aiemmin haastattelussa mainittu anteeksipyyttäminenkin tuli uudestaan esille. Yksi vastaus oli ”tekisin sille samalla tavalla” ja monet lapset mainitsivat suoran sanallistamisen tyyliin ”sanoa sille, että ei saa kiusata”. Kysyttäessä siitä, että onko se oikein jos kerrotaan tädeille, lapset kaikki vastasivat positiivisesti. Kysymykseen siitä, mitä kiusaajalle pitäisi tehdä, tarjosivat lapset keinona jäähyä, kiusaajan anteeksi pyytämistä ja tädeille kertominen mainittiin myös. Yksi lapsi sanoi myös, että kiusaajan voisi jättää pois leikeistä.

Viimeiseksi kysymykseksi jätettiin tiedustelu siitä, että onko päiväkodilla puhuttu kiusaamisesta. Neljä lapsista vastasi ei, kuusi vastasi kyllä. Tädit olivat lasten mukaan kertoneet kyllä kiusaamisesta, mutta enemmän selvitettyäessä lapset sanoivat, että tämä on tapahtunut pääosin tilanteisiin puututtaessa niiden tapahtumahetkellä, kuten vaikka pihalla tapahtuneessa lyöntitilanteessa.

6.4 Päätelmiä kokonaisuudesta

Lasten haastattelu on hyvin haastava tilanne ryhmässä ja ehkä kaikki äänet eivät kuuluneet tasapuolisesti. Samalla suljettujen kysymysten valinnat heijastavat osittain kysymysten tekijöiden ja samalla aikuisten asettamaa arvomaailmaa sen suhteen, että miten itse määrittelemme kiusaamista. Kyllä ja ei vaihtoehdotiset kysymykset eivät sinällään myöskään laajenna kuvaa siitä, miten lapset ymmärtävät tietynlaisia ilmiöitä tai mistä ilmiöt ovat tulleet heidän tietoonsa. Haastatteluryhmien kolmen tai neljän lapsen koko oli sinänsä tilanteiden kannalta hyvin hallittavissa, mutta tietynlainen intiimi tieto ja lasten yksittäisten kokemusten kuulemisen mahdollisuus jäi puuttumaan. Parhaiten tilanteessa toimivat avoimemmat kysymykset ja jatkokysymykset, jotka eivät olleet sävyltään ohjaavaa laatua.

Teemasadutus toi esille lasten tunnemaailmaa. Ensimmäisessä tarinassa on itkemistä, auttamista, anteeksi pyytämistä ja sopuakin. Toisessa tarinassa oli taas vaarallinen tilanne ja kiusaaja Monnia ei tullut auttamaan kukaan. Interventioiden Pekka töpöhäntä satuihin liittyvät kysymykset lopulta kertoivat lasten kulttuurista ja ajatusmaailmasta enemmän kuin teemasaduttaminen. Niissä lapset nostivat esille anteeksipyyttämisen, Monnin valta-aseman ja lapset ottivat myös esille myös Monnin vihastumisen vesilätäkköön tiputettaessa.

Haastattelut samoin toivat esille lasten tunteisiin keskittyvää ajattelua. Niissä lapset kuitenkin avasivat myös kiusaamiseen liittyvää puuttumista ja selkeitä tilanteiden ratkaisemiseen liittyviä toimintoja, kuten anteeksipyyttämisen ja tädeille kertomisen. Kiusaamisen fyysinen puoli tuli esille lasten omin sanoin. Lasten spontaanit kommentit olivat haastattelussa parhainta antia.

Yhden ryhmäläisen tokaisu ”se on vieläkin kiusaamista jos ei ole tosissaan” ja toisen lapsen ajatus leikistä tilana, jossa leikin ulkopuolisille puhumattomuus ei ole kiusaamista, olivat hyvin lapsen maailmaa kuvaavia mielipiteitä. Näihin kesken kyllä tai ei muotoisia kysymyksiä tehtyihin kommentteihin olisi voinut tarttua niiden ajatuksia seuraten jos haastatteluaikaa olisi ollut enemmän. Näitä kahta kommenttia mietittäessä tulee välillä mieleen, että ne ovat kuin peilejä toisilleen

mitä tulee lasten leikin maailmaan. Toinen kommentti kertoo kuin leikin varjolla kiusaamisesta ja toinen taas asettaa leikin tilaksi, jossa normaalin käyttäytymisen rajat eivät ole voimassa. Haastattelun jatkoa pohdittaessa leikin roolista lapsille voisi saada hyvää tietoa kiusaamiseenkin liittyen.

Lasten kanssa toimiessa jäi sellainen kuva, että lapsille kannattaa puhua ja että lapset osaavat usein sanallistaa asioita ajatuksia herättävällä tavalla. Lapsilla on kyky nähdä tilanteet monesta yllättävästä kulmasta ja avoin kuunteleminen voi olla haastavaa tilanteissa, jossa kasvattaja odottaa vain tietynlaisia ja omasta mielestään oikeita vastauksia.

7 WEBROPOLKYSelyn JA INTERVENTIOIDEN YHTEENVETO

7.1 Kyselyn tulosten arviointi

Kyselyssä tulivat esiin fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset kiusaamisen muodot. Vastausten sisältö oli hyvin samankaltainen kuin Kokkolan kiusaamiseen liittyvän suunnitelman (Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelma Kokkolan varhaiskasvatuksessa 2012) ja Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatimiseen liittyvän oppaan sisältämät keinot ehkäistä ja puuttua kiusaamiseen. Projektioinnäytetyölle oli kuitenkin arvokasta huomata kuinka tarkasti nämä ohjeet oli sisäistetty ja huomioitu toiminnassa.

Kiusaamiseen liittyvässä suunnitelmassa korostetaan tilanteiden tunnistaminen ja havaitsemisen tärkeyttä tilanteissa, joissa vääränlaisia toimintatapoja uhkaa syntyä. Siinä mainitaan myös avoimen keskusteluyhteyden tärkeyden vanhempien kanssa. (Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelma Kokkolan varhaiskasvatuksessa 2012.) Nämä toimintalinjat näkyvät myös webropol kyselyn vastauksissa. Havainnointi ja keskustelu lasten kanssa korostui kyselyn vastauksia katsoessa kokonaisuutena.

Tilanteiden ja konfliktien dokumentoinnin tärkeys ei ole esillä kovin selkeästi kyselyn vastauksissa. Dokumentoinnin tärkeyden näkökulma johdonmukaisen ja suunnitelmallisen toiminnan edellyttäjänä on merkittävä asia Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelman laatimisessa (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 12). Kyselyn vastaukset herättävät kysymyksen siitä, että tehdäänkö Kokkolan päiväkodeilla tällaista tilanteisiin ja konflikteihin liittyvää kirjaamista työpäivän aikana. Tämä olisi tuleville kyselyille hyvä selvityksen aihe.

Tulokset antoivat vahvasti kuvaa siitä, että kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen otetaan vastanneiden joukossa toisissaan ja että valmiita puuttumisen ja ehkäisyn keinoja oli olemassa. Mielenkiinnon kohteeksi jäi millaista kyseltävää päiväkotien työntekijöillä olisi aiheeseen liittyen ja millaiset asiat askarruttavat kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suhteen.

Jako pienten ja vanhempien lasten ohjaajien välillä olisi varmasti tuonut esiin ryhmien välisiä ikäeroja. Lasten kehitysvaiheet määrittävät paljon mitä tulee esimerkiksi kysymyksiin kiusaamisen luonteesta. Fyysinen puoli painottuu kummassakin tapauksessa, mutta vanhempien lasten kohdalla kuvaan tulee muutakin kuin töniminen ja tavaroihin kajoaminen.

Tarve uusille menetelmille ja tieto olemassa olleiden koulutusten sisällöstä jäi selvittämättä jatkokysymysten muodossa. Sellainen jälkikäteen ajateltuna olisi ollut hyvä ajatus projektioinnäytetyön informatiivisuuden kannalta. Jatkokyselyn kannalta tämä olisi hyvä selvityksen aihe. Työssä saatu kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyvä koulutus kaiken kaikkiaan jäi mietityttämään kyselyn tuloksia kootessa. Esimerkiksi päiväkotien perehdytykseen liittyen herää kysymys siitä, että liittykö uuden työntekijän työpaikalle saapumiseen minkäänlaista kiusaamisen ehkäisystä ja puuttumisesta keskustelua ja kuinka ohjattua Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaan tutustuminen on.

Työntekijöiden ajatukset siitä, että mikä heidän mielestään olisi hyvä suunta kiusaamisen vastaiselle työlle päiväkotiympäristössä olisivat hyvin arvokkaita mielipiteitä. Kysely pyrki selvittämään, että millaisia menetelmiä oli jo olemassa, mutta sen tavoitteena oli myös päästä henkilökohtaiselle tasolle. Kysymyksenasettelu ei välttämättä antanut tätä kuvaa. Kyselyn rakentaminen on lopulta haastavaa miettien sen avautumista vastaajalle. Liian pitkä ja pelkkiä avoimia kysymyksiä sisältävä kysely voi laskea vastaajien määrää, mutta kääntöpuolena taas suljetut kysymykset eivät välttämättä anna paljoa tietoa.

7.2 Haastattelujen arviointi

Kun lapsilta kysyttiin millaista kiusaaminen on, vastauksissa korostui vahvasti kiusaamisen fyysinen puoli, kuten töniminen, tappeleminen, painiminen ja lyöminen. Myös psyykinen ulottuvuus ("Jos tulee paha mieli") ja verbaalinen puoli ("Rumia sanoja") saivat kymmenen lapsen porukassa kuitenkin maininnan.

Mikä lopulta heikensi haastattelun tehokkuutta olivat sitä varten suunnitellut suljetut kysymykset. Kyllä tai ei tyyppiset kysymykset ovat lopulta lasten haastatteluissa hyvin ohjaavia. Osittain tuntui, että haastattelijoina meillä oli valmiit vastaukset. Tuntui lopulta, että tapamme haastatella lapsia vei aitouden pois tilanteesta, joka olisi voinut tuottaa huomattavasti mielenkiintoisempaa materiaalia. Kysymykset olisivat kaivanneet enemmän aikaa. Jokainen suljettu kysymys olisi kaivannut aikaa perustella vastaus edes lyhyesti.

Haastatteluissa kuitenkin tuli esille anteeksipyyttämisen kulttuuri, joka päiväkodissa selkeästi vallitsi. Tilanteessa, jossa kysyttiin, että onko se kiusaamista jos kiusaaja pyytää anteeksi. Kysymyksenasettelu on lopulta hämmentävä. Kysymys olettaa jo valmiiksi, että loukkaavan teon tekijä on kiusaaja ja siitä päätellen hänen tekonsa voi ajatella olevan kiusaamista. Samalla kysymys olettaa, että anteeksipyyntö tavallaan hyppää ajassa taaksepäin pyyhkien pois koko teon eikä käsittele anteeksipyyntöä sovitteluna.

“Mitä kiusaajan pitäisi tehdä?” kysymyksessä myös mainittiin anteeksipyyttäminen. Anteeksipyyttäminen oli lapsille selkeästi tärkeä asia, joka tuli esille vain osittain Webropol kyselyssä. Tädeille kertominen mainittiin haastattelussa ja Webropol kysely toi aiheita myös esille. Lasten kanssa rakennettu luottamus on merkittävä asia päiväkodin kiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa.

Neljä kymmenestä lapsesta vastasi, että kiusaamisesta ei ole puhuttu päiväkodilla. Vastauksissa oli hieman arastelua ja lapset jäivät miettimään kysymystä tavallista piitemmäksi aikaa. Lasten kanssa toimimista helpotti paljon heidän kanssaan leikkiminen ja lapsiin tutustuminen. Kysymykset olisivat voineet olla paremmin aseteltuja, mutta haastattelu on hyvä tapa herättää keskustelua päiväkodin arjessa. Haastattelun mukana on vain uskallettava elää ja liiallinen yksinkertaistamisen on vaaratekijä siinä missä liian korkealentoisenkin ajattelu.

7.3 Teemasadutuksen arviointi

Sadutuksen arviointi oli aluksi vaikeaa, mutta lopulta niissä korostuu eniten lasten tunteiden maailma. Tunteista puhuminen mainitaan aikuisten vastauksissa useampaan kertaan kuten myös Kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyvissä dokumenteissa. Lasten mielipiteiden kartoittamisen keinona se ei ehkä toimi suorana aineiston hankintamenetelmänä, mutta lasten tarinoissa näkyy kiusaamiseen liittyviä käsityksiä, joista voi nähdä empatiaa, surua ja muita kiusaamiseen liittyviä tunteita.

Päiväkodissa on hyvä keskustella kiusaamisesta ja kiusatuksi tulemisesta. Hyvät tavat, kaveruus, yksinäisyys ja toisten huomioiminen ovat hyviä tarkkailun kohteina olevia asioita. (Koivunen 2009, 54-55.) Pekka töpöhäntä tarinoissa näitä aiheita käsitellään lapselle läheisellä tavalla. Tarinoiden pohjalta tehty teemasadutus johti kohti samanlaisia tunteita ja aiheita, jotka lapset usein kokevat vahvasti. Sadutus vie usein lasten tunnemaailmaan ystävyuden ajatuksen äärelle. Yhdessä kerrottu tarina myös vahvistaa lasten me-henkeä ja hyvää ilmapiiriä.

7.4 Interventtioiden ja kyselyn tulosten yhtymäkohtia

Projektiopinnäytetyössä oli kaksi näkökulmaa kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyen. Kuuteen päiväkotiin lähetetty kysely keskittyi aikuisiin ja lasten kanssa kiusaamisen aiheita käsiteltiin haastattelun ja teemasadutuksen kautta. Käytetyt aineiston hankintamenetelmät olivat hyvin erilaisia.

Lasten haastatteluissa tuli esiin leikki tapahtumana, jolla on erikoinen suhde päiväkodin maailmaan. Aikuinen ei aina pääse leikin maailmaan ja leikissä on vielä tutkimatonta aihetta. Webropol kyselyn vastauksissa leikki tulee esiin kohdassa, jossa mainitaan kiusaamisen muotona leikistä poissulkeminen, määräily, leikkien häiritseminen. Vastauksissa otetaan esiin valtasuhteet ja leikistä pois jättäminen. Yhden vastauksen mukaan leikistä voidaan myös sulkea pois toistuvasti ja kertoa muille lapsille, että ei oteta tiettyä lasta leikkiin mukaan.

Leikeissä syrjiminä voi siis olla systemaattista ja leikkien sisällä voi tapahtua erillistä muuhun päiväkodin arkeen liittymätöntä syrjintää.

Leikkirauha, leikkimään opettelu ja leikkiparien sekoittaminen tulee esiin ehkäisevässä toiminnassa. Haastatteluiden kahden lapsen kommentit siitä, että puhumattomuus on hyväksyttävää jos toinen ei kuulu leikkiin, jäi mieleen seikkana, joissa on tulkinnanvaraa ja harmaata aluetta. Leikkirauha edellyttää lasten leikkien yksityisyyden mahdollistamista, mutta kääntöpuolena on mahdollisesti joidenkin lasten ulossulkeminen. Lasten parien valinta aikuisten toimesta vastaa osaltaan tähän haasteeseen, mutta keskustelua on käyty myös siitä kuinka tärkeää lasten ystävyyssuhteiden vaaliminen on.

Kiusaamisesta aiheesta keskustelu lasten kanssa mainitaan yhdessä vastauksessa asiana, joka tehdään heti syksyllä isompien lasten ryhmässä. Lasten kanssa keskustelu mainitaan kiusaamista ehkäisevänä tekijänä. Tätä toivoisi tapahtuvan enemmänkin päiväkodeissa, koska opinnäytetyön aikana havaittiin, että lapsilla on paljon mielenkiintoista sanottavaa aiheesta.

Teemasadutuksessa ja saduista keskustellessa olivat esillä lasten tunteet ja tunteista keskustelu mainitaan vastauksissa suunnitelmaan liittyen. Tässä yhteydessä mainitaan Askeleittain ohjelma, joka on käytössä monessa päiväkodissa. Teemasadutuksessa tuli esille monenlaisia tunteita, jotka kertovat ryhmän lasten ajatusmaailmasta ja yhteisestä kulttuurista.

8 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Viimeinen osio sisältää arviointia projektin toteutuksesta ja lopulta paneutuu projektiopinnäytetyöhön oppimiskokemuksena ammatillisesta perspektiivistä katsoen.

8.1 Suunnitelman arviointi

Projektiopinnäytetyön suunnitelman tekeminen oli työläs prosessi alkuperäisten suunnitelmien muokkaantuessa kohti Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa kohti syksyä 2013. Alunperin projektiopinnäytetyö oli tarkoitus toteuttaa yhteistyössä toisen sosionomiopiskelijan kanssa loppuun asti, mutta interventioiden jälkeen aikataululliset syyt pistivät paljon ajatuksia opinnäytetyön tekemisestä uusiksi.

Tiedonjako interventioiden osalta tapahtui opinnäytetyön kahtia jakamisen jälkeen ja aluksi oli vaikeaa ajatella projektiopinnäytetyön kirjallista suuntaa samalla tavalla. Tuntui haasteelliselta kerätä kokoon materiaalit kahdestaan tehdyistä interventioista ja keskittyminen webropol kyselyyn tuntui aluksi helpommalta tavalta käsitellä kerättyä materiaalia.

Lopulta suunnitelman viitoittama suunta ei kuitenkaan hävinnyt projektiopinnäytetyötä tehdessä. Lasten teemasadutukset ja haastattelut jäivät tärkeäksi osaksi opinnäytetyötä, mutta omat tarkkaan kirjatut muistiinpanot itse interventioista saivat miettimään alkuperäistä ajatusta teemasaduttamisesta ja lasten haastatteluista uudelleen. Alunperin ajatukset interventioista olivat jollain tavalla jopa vähätteleviä, mutta lukiessa interventiokuvauksia uudelleen niistä löytyikin paljon ajattelemisen aihetta.

Suunnitelmaa lukiessa siitä saa vieläkin hieman irtonaisen kuvan kun miettii sen lasten ja aikuisten näkökulmien yhteensovittamista tavoitteiden asettelun kannalta.

Ongelma on osakseen alkuperäisessä painotuksessa, jossa kuudelle päiväkodille tehty kysely asettuu yksittäisessä päiväkodissa tehtyjen interventioiden rinnalle. Lopulta määräajattelu ei ole olennaista projektiopinnäytetyössä, jonka lähtökohdat ovat kvalitatiiviset ja ilman läpi käytyä prosessia lapset eivät olisi avautuneet samalla tavalla.

Suunnitelma olisi voinut kuitenkin olla selkeämpi ja ytimekkäämpi. Se ei vielääkään aukea lukiessa täysin ja loppuun asti ajateltuna se olisi edesauttanut jäsennellympää työskentelyä.

Suunnitelman budjetti piti paikkansa ja siihen ei tullut muutoksia. Alkuperäisiin suunnitelmiin muutoksena työtunnit jakautuivat suunniteltujen kuuden interventiokerran sijaan neljään interventioalaveriin ja kahteen Webropol kyselyn suunnitteluhetkeen. Saimme kynät ja piirustusvälineet käyttöön päiväkodilta, mutta kustansimme itse muistiinpanovälineet ja piirustuspaperit. Yhteydenpitoon kuului puhelinkeskusteluja ja sähköpostin välityksellä ylläpidettyjä kontakteja. Matkakustannukset arvioitiin suurinpiirtein kuljettujen välimatkojen perusteella ja tila saatiin käyttöön päiväkodilta.

8.2 Lasten palaute

Interventiot onnistuivat hyvin. Hyvä ilmapiiri ja päiväkodin henkilökunnan ehdotukset ryhmien ja pariin muodostamisessa loivat onnistuneesti ilmapiiriin, jossa lapset pystyivät ilmaisemaan itseään vapaasti ilman häiriöitä.

Lapset pitivät selkeästi interventioissa siitä, että niihin kuului paljon leikkiä. Nallekorttien avulla kerätty palaute oli täynnä hymyileviä ja nauravia nalleja. Nallekortit eivät ehkä kuitenkaan olleet palautteenkeräysmenetelmänä kaikista paras vaihtoehto. Usein tuntui, että kiinnostus nallekortteja kohtaan sai lapset kiinnittämään huomionsa vain hauskoihin kuviin sen sijaan, että palaute olisi ollut projektiopinnäytetyön kannalta informatiivista.

Paras palaute vastaanotettiin kuuntelemalla lasten spontaanisti syntyneitä kommentteja interventioista. Sadutus ja haastattelut jäivät lapsille kokemuksiina

hieman vähemmän kiinnostaviksi kuin leikit, joita lapset odottivat jokaiseen interventioon. Jäälauttaleikistä pidettiin ja vanhat tutut suosikit, kuten karhu nukkuu, olivat lapsille myös mieluisia. Lapset myös pitivät siitä, että interventioiden pitäjät osallistuivat itse leikkiin.

Teemasadutukseen keskittyneissä kahdessa peräkkäin pidetyssä interventiossa lapset kaipasivat kovasti leikkiä mukaan toimintaan. Tämän toteuttaminen aikataulullisesti olisi kuitenkin ollut vaikeaa. Eniten mieleen jäänyt kommentti lapsilta oli ”On mukavaa kun jotkut aikuiset tulee meidän kanssa leikkimään”. Suunnitelmissa kannatti huomioida leikin tärkeys sen sijaan, että olisi keskittynyt vain sadutukseen ja haastatteluun. Lasten kanssa toimiminen oli huomattavasti helpompaa leikkien jälkeen ja lasten palautteen perusteella miellyttävän ilmapiirin luominen interventioihin oli onnistunutta.

8.3 Palaute päiväkodin henkilökunnalta

Vilkkaan ja puheliaan ryhmän koossa pitämisestä saatiin positiivista palautetta päiväkodin henkilökunnalta ja ryhmänhallintataitoja keuhuttiin. Alun ohjeistamista kuvattiin hieman kankeaksi ryhmän ollessa vielä tuore, mutta palaute kertoi projektiopinnäytetyön ohjaajien mukautuneen ikätason haasteisiin hyvin nopeasti. Lasten kerrottiin pitäneen interventioista ja olleen innokkaana mukana toiminnassa. Leikkien ja kirjojen kerrottiin soveltuvan hyvin ikätasolle. Haastattelukysymysten kerrottiin olevan hieman johdattelevan kuuloisia.

Palaute kysyttiin avoimessa muodossa. Palautteen kysyminen olisi voinut olla järjestelmällisempää jos sitä varten olisi keksitty täsmäkysymyksiä omaan toimintaan liittyen. Toiminnallisen osuuden lisäksi palautetta olisi voinut myös kysyä liittyen webropol kyselyyn. Omien huomioiden lisäksi kysymysten asettelusta olisi voinut saada arvokasta tietoa vaikkapa yhdellä avoimella kysymyksellä kyselyn lopussa. Yhteistyö päiväkotien kanssa kyselyn suhteen tapahtui sähköpostin välityksellä.

8.4 Oman oppimisen arviointi

Projektiopinnäytetyö oli oppimiskokemuksena hyvin monipuolinen ja projektin toteuttamiseen liittyvien taitojen ohella opetti myös paljon kommunikoinnista eri tahojen välillä. Projektin johtaminen oli kokemuksena uusi asia, jossa oppi ottamaan vastuuta monesta asiasta. Varhaiskasvatukseen liittyvät kompetenssit olivat näkyvillä työskentelyssä monilla tavoilla ja opinnäytetyö sai miettimään niitä entistä syvällisemmällä tavalla.

Sosionomin kompetensseissa mainitaan varhaiskasvatuksen eettisen osaamisen kohdalla eettinen herkkyyks ja tasa-arvoinen työskentely. Lasten kanssa toimiessa projektiopinnäytetyössä onnistuttiin hyvin ottamaan huomioon koko ryhmä ja myöskin sen eriävät mielipiteet asioista. Kuitenkin jossain suhteessa jälkeempään jäi harmittamaan tietynlainen johdattelu haastattelujen ja jossain määrin myös sadutuksen suhteen. Lapsilähtöisyys ei voi olla täysin aitoa jos kysymyksille on ajateltu jo valmiiksi ”oikea” vastaus. Lapsilähtöisyys oli mukana toiminnassa, mutta samalla olisi voinut myös ottaa sen kantavaksi ajatukseksi toimintaa suunnitellessa.

Asiakastyöstä projektiopinnäytetyö opetti ottamaan huomioon lapsiryhmän kokonaisuutena ja myöskin joukkona hyvin erilaisia yksilöitä. Interventioiden suunnittelussa otettiin huomioon tämä puoli alusta alkaen suunnitellessa ryhmien koostumusta vilkkaampien ja ujompien lasten tarpeet huomioonottaen. Ryhmätuokioissa pyrittiin ohjauksellisesti ottamaan aina huomioon muutkin kuin vain kovaäänisimmät lapset. Toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi ovat myös osa varhaiskasvatuksen asiakastyön kompetensseja. Projektiopinnäytetyö oli oppimiskokemus näiden kaikkien suhteen ja opetti myös olemaan joustava suunnitelmien suhteen ja myös improvisoimaan tarvittaessa.

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamista projektiopinnäytetyössä kehittivät lupa-asioiden hoitaminen ja yhteistyö varhaiskasvatuskoordinaattorin kanssa. Projektiopinnäytetyön webropol kysely kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen suunnitelmaan liittyen kehitti myös reflektoivaa otetta ajatellen varhaiskasvatuksen tulevaisuutta. Projektiopinnäytetyö vei uudenlaisen

ajattelutavan äärelle mitä tuli lasten kanssa työskentelyyn. Lasten luottamuksen saavuttaminen ja aito dialogisuus lasten kanssa on tärkeä työn osa-alue, jota ei tullut ajateltua aivan samalla tavalla ennen projektiopinnäytetyön aloittamista.

Sosionomin kompetensseihin kuuluu myös kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, jonka sisälle kuuluu lasten kuulluksi tuleminen, osallisuus ja mielipiteiden esille tuominen. Projektiopinnäytetyön puitteissa nämä seikat olivat taustalla kaikkea toimintaa mietittäessä ja vastaavanlaisella toiminnalla voitaisiin tulevaisuudessakin tuoda esiin lasten kantaa kiusaamista silmälläpitäen. Saman kompetenssin alla mainitaan myös lasten hyvän elämän ja oikeuksien toteutumisen edistäminen ja vahvistaminen yhteiskunnassa. Projektiopinnäytetyö tähtäsi lasten osallisuuteen kyselyn ohella toiminnallisessa osiossa ja kiusaamisen ottaminen mukaan keskusteluun varhaiskasvatuksessa voisi sanoa olevan hyvin yhteiskunnallisesti tärkeä aihe, johon ei suhtauduta samalla vakavuudella kuin koulukiusaamiseen.

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen varhaiskasvatuksessa liittyy ajatuksiin tämänkaltaisten projektiopinnäytetyön interventioiden ja kyselyiden tulevaisuudesta. Kokkolassa keskustelu kiusaamisesta varhaiskasvatuksessa on herännyt vasta hiljattain kuten muuallakin Suomessa. Kyselyt ja kaikenlainen palautteen kerääminen on tässä vaiheessa hyvä työmetodi tulevaisuuden työmenetelmiä pohdittaessa. Luoville metodeille on myös kysyntää lasten kanssa työskentelyssä.

Lopulta suunnitelmien tehokkuuden seuraaminen vaatii aikaa ja kyse on vielä jonkinlaisesta pelinavauksesta päiväkotien suuntaan mitä tulee näihin hyvin tärkeisiin aiheisiin. Sosionomin opinnot kannustavat hyvin laaja-alaiseen ajatteluun mitä tulee ihmisen elämän polkuun ja varhaiskasvatus tuntuu tärkeältä askeleelta kohti osallisuutta yhteiskunnassa.

Jokaisella lapsella on oikeus tasavertaiseen kohteluun ja onneliseen elämään. Syrjäytyminen ei tapahdu hetkessä vaan voi olla pitkä prosessi, joka juontaa turvattomasta lapsuudesta ja menneisyyden negatiivisista sosiaalisista kokemuksista. Toivottavasti kiusaamista ei trivialisoida ongelmana varhaiskasvatuksessa laiminlyömällä lapsen kokemusmaailmaa ja heidän yhteisökuulttuuriaan.

Alle kouluikäisten lasten kiusaaminen on vielä suhteellisen tuore aihe verrattuna koulukiusaamisesta puhumiseen. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma päiväkodeissa on oikea askel kohti tasa-arvoisempaa kiusaamisen aiheen käsittelyä ja kiusaamisesta keskustelu on tärkeää sekä aikuisten että lasten kanssa.

LÄHTEET

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki. Tammi.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2010. Tampere. Opetushallitus.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Kustannusyhtiö Tammi.
- Kanninen, K. & Sigfrids, S. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä. Ps-kustannus.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus, Avain osallistuvaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: Ps-kustannus
- Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäiseminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen suunnitelma Kokkolan varhaiskasvatuksessa. 2012. Julkaisematon Kokkolan kaupungin sisäinen lähde.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. Ps-kustannus.
- Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2005-2006. PDF dokumentti. Saatavissa https://www.kokkola.fi/.../kokkola_vasu_2010.pdf
- Lööw, L. 2002. Onnistunut Projekti.Helsinki. Tietosanoma Oy.
- Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä. Juva PS-kustannus.
- Sosiaaliportti: Kompetenssit koulutuksen eri vaiheissa. 2012. www-dokumentti. Saatavissa http://www.sosiaaliportti.fi/File/b0162c07-5e12-4cdb-ae77-49bac17d15ab/Vaka_sosionomi_AMK_kompetenssit_eri_vaiheissa.doc
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes oppaita. PDF tiedosto. Saatavissa <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. Luettu 1.9.2014.

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

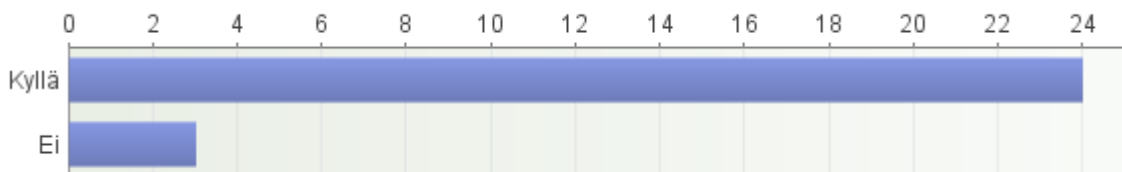
1. Ammattinimike

Vastaajien määrä: 27

- Päiväkodinjohtaja
- Ito
- lastenhoitaja
- lastentarhaopettaja
- sosionomi
- lastentarhanopettaja/va päiväkodin johtaja
- lastentarhanopettaja
- päivähoitaja
- Lastentarhanopettaja
- Lastenhoitaja
- Lto
- lähihoitaja
- lastentarhanopettaja
- lastenhoitaja
- lastenhoitaja
- Lastenhoitaja
- lastenhoitaja
- lastenhoitaja
- Ito
- lastenhoitaja
- sosionomi/Ito
- Lähihoitaja
- Lastentarhanopettaja
- lastenhoitaja
- Sosionomi (AMK)
- lastenhoitaja
- lastenhoitaja

2. Oletteko tehneet päiväkodissanne oman yksikkökohtaisen suunnitelman Kokkolan varhaiskasvatuksen yhteisen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman lisäksi?

Vastaajien määrä: 27

3. Millä tavoin suunnitelmaa hyödynnetään päiväkodin arjessa?

Vastaajien määrä: 25

- Suunnitelma mukana toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa
- tilanteen vaatiessa
- tilanteen vaatiessa
- Puuttumalla heti pieneenkin kiusaamiseen. Puhumalla tunteista ja käyttämällä askeleittain menetelmää.
- Arjessa toimitaan yhteisten sääntöjen mukaan
- Suunnitelmaan kirjattuja kiusaamisen ehkäisemisen menetelmiä käytetään arjessa (mm. Askeleittain -tunnetaito-ohjelma, lasten sosiaalisten taitojen tukeminen, yhteisten "viihtymissääntöjen" luominen jne.) Jokainen ryhmä tekee/on tehnyt lisäksi ryhmäkohtaisen suunnitelman, joka on yksityiskohtaisempi/tarkempi.
- Käydään läpi toimikauden alussa , tehdään sen pohjalta yksityiskohtaisia sopimuksia ryhmässä.
- yhteiset sopimukset suunnitelman mukaan.
- Pyrimme noudattamaan sitä mahdollisimman paljon
- Käytiin läpi lasten kanssa yhdessä ja vanhemmille tietoa eteisessä ja Vasu keskusteluiden aikana.
- Joks päiväisessä käytössä, kiusaamisessa nollatoleranssi.
- Koko ajan puututaan pieneenkin kiusaamiseen ja opetetaan pyytämään anteeksi.
- Yhdessä lasten kanssa käydään sovittuja sääntöjä läpi.
- Puututaan heti tilanteisiin heti.
- Palataan siihen aina tarvittaessa.
- suunnitelmaa noudatetaan ja luetaan ja käydään läpi.
- tiimeissä keskustellen
- Suunnitelma on oman tiimin kanssa läpikäyty ja jokainen on tietoinen periaatteista ja miten kiusaamistilanteisiin puututaan
- Lasten leikin ja toiminnan seuraaminen ja siihen puuttuminen tarvittaessa.
- Suunnitelmaa tehdessä tullaan tiimin kesken paremmin tietoisiksi lapsiryhmän tilanteesta ja erilaisista persoonista. Tätä kautta on helpompi havainnoida ryhmää ja esimerkiksi leikitilanteita ja niihin mahdollisesti liittyvää kiusaamista.
- Jokainen tietää käytännöt ja noudattaa ohjeistusta.
- Toimimalla ja hyödyntämällä suunnitelmaa päiväkodin arjessa.
- Kaikkeen kiusaamiseen puututaan ja asiat pyritään selvittämään varhaisessa vaiheessa.
- Varhaiskasvatuksen yhteinen suunnitelma on käyty huolellisesti läpi, ja sen puitteissa on pohdittu suunnitelman toteutumista meidän päiväkodissamme. Virallista/ kirjattua yksikkökohtaista suunnitelmaa ei ole.
- Toteutetaan päivittäin käytännössä
- suunnitelma on esillä joka päivä työssä

4. Onko päiväkodissanne esiintynyt kiusaamista?

Vastaajien määrä: 27

5. Millä tavoin kiusaaminen tulee ilmi?

Vastaajien määrä: 26

- lapset kertovat tai aikuinen on huomannut
- fyys.,psyyk. ja sanallisena
- fyysisenä ja psyykkisenä
- Lapset yleensä tulevat kertomaan ja seuraamalla ja havannoimalla lasten touhuja
- Otetaan kaverilta leluja,ei oteta leikkiin yms.
- eniten ehkä määräämisenä/pomottamisena leikissä, leikistä poissulkemisena, leikkien sotkemisena tai häiritsemisenä tai rumasti puhumisena
-
- Joko henkilökunta huomaa tai vanhemmat kertovat
- henkilökunta, vanhemmat, lapset
- Joko itse nähdään tai lapset kertovat
- Joku pahoittaa mielen, itkemällä, kerrotaan aikuiselle,
- Havannoimalla tai lapsi kertoo itse.
- Lapset kertoo tai nähdään itse.
- Yleensä lapsi alkaa itkemään tai kiukuttelemaan. (Alle 3-vuotiaiden ryhmä)
- tönimistä ,toisen härnäämistä.
- Lapset tulee kertomaan että joku kiusaa tai ovat kertoneet vanhemmilleen kotona.
- esimerkiksi jos lapsi itkee.,tai joku lapsista tulee kertomaan että joku kiusaa.
- jotain lasta ei oteta mukaan leikkiin,jotain on sanottu tyhmäksi
- Näin pienten lasten ollessa kyseessä kiusaaminen ei ole systemaattista (aina samaa lasta kiusataan, aina sama lapsi kiusaa) vaan tilanteet ovat monimuotoisia aina sanallisesta "lällättämisestä" tönimiseen, lyömiseen, leikistä poisjättämöiseen.
- Pienillä alle 3 vuotiailla lapsilla tönimisenä tai pukkaamisena toista lasta. Lapset ei itsse ymmärrä sitä vielä kiusaamisena.
- Esimerkiksi "kiristetään" leluilla, jos toinen ei tee kiusaajan mielen mukaan. Tai sanotaan, että "sitten en kutsu sua mun synttäreille". Välillä myös lyödään tai tönitään.
- Havannoiden lapsia tai lapset kertovat asiasta aikuiselle.
- Lasten kertomana ja aikuisten huomioilla.
- Nimittelynä,leikin ulkopuolelle jättämisenä.
- Aina lasten keskuudessa esiintyy pientä kiusaamista (yksittäisten riitatilanteiden seurauksena töniminen, lelun vieminen, leikistä pois sulkeminen tms) mutta tässä tapauksessa ymmärrän kiusaamisen systemaattisena, toistuvana ja tiettyyn henkilöön/henkilöihin kohdistuvana. Tällaista kiusaamista ryhmässämme en ole havainnut.
- -Yleensä lapsi tulee itse kertomaan kiusatuksi tulemisesta, tai joku toinen lapsi kertoo aikuiselle, että jotain lasta kiusataan.
-
- Aikuinen huomaa "nurkan takana tapahtuvan jotain" ja menee selvittämään
- Lapsen vanhempi kertoo
- aikuiset kuulevat/näkevät tai joku lapsista tulee kertomaan

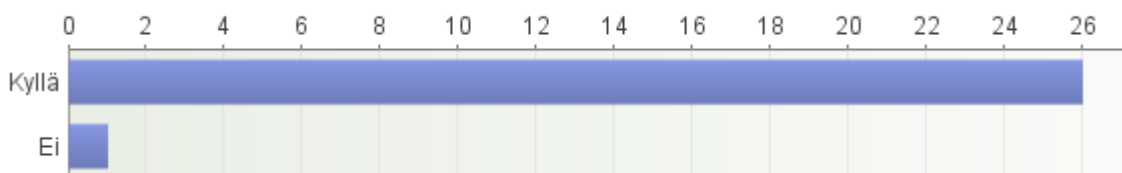
6. Millaista kiusaaminen on päiväkodissa?

Vastaajien määrä: 26

- Ei oteta mukaan, nimittely, töniminen
- esim. ei huolita leikkiin, määrätään ja johdetaan toisia, uhkaillaan ja kiristetään, potkimista ja tönimistä
- Ei oteta lasta leikkiin, arvostellaan vaatteita jne
- Kiusaaminen ei kohdistu yhteen ja samaan henkilöön, tönimistä, leikistä ulos jääminen ja sanailu.
- Sama kuin edellisessä
- edellisen kohdan tapaista toimintaa, joka usein kytkeytyy leikkiin (valtasuhteet, määrääminen ym.)
-
- Ryhmäsät pois sulkemista, sanallista ja joskus fyysistä
- sanallista tönimistä jätetään porukasta pois.
- Tönimistä, nimittelyä, ulkopuolelle jättämistä, juostaan karkuun toisen tullessa lähelle
- Monenlaista... nimitellään, tönitään, ei oteta leikkiin mukaan,
- Tönimistä, nimittelyä, leikin ulkopuolelle jättämistä ja tavaroiden ottamista toisilta.
- Pienillä se on semmoista tönimistä, lelun vieniä toiselta yms.....
- Pienillä usein oman edun tavoittelua, siihen liittyen otetaan leluja toisen kädestä, lyödään tai tönitään. Pienten ryhmässä kiusaaminen ei aina ole tahallista. Voi esim. horjahtaa ja vahingossa tönäistä toisen kumoon.
- Ei vielä kovin suunnitelmallista, eri tilanteissa ei oteta toista huomioon. Harjoitellaan yhdessäolon pelisääntöjä.
- Esim. jätetään joku leikeistä pois, nimitellään toista tai viedään leluja kädestä.
- ei oteta leikkiin mukaan. tai tulee mielipahaa jollekin. esim sanallisesti.
- osaksi tahatonta, koska lapset eivät vielä ikänsä puolesta ymmärrä, että kiusaavat. Isommat jo ymmärtävät silliin, kun se tulee omalle kohdalle.
- edellä mainittuja; ei oteta leikkiin, töniminen, tavaran ottaminen toiselta, lyöminen, sanallinen "sää et osaa, et saa tulla, sulla ei ole jotakin..."
- Sama kuin edellä. Pieni lapsi ei osaa aina sanoa, jos häntä tönitään tai kaadetaan, eivät osaa käyttää sanaa kiusaaminen.
- Ei toistuvasti oteta tiettyä lasta leikkeihin ja sipistään jopa kavereillekin, että ettehan tekään ota sitä mukaan leikkiin. Huomioidaan tietyn lapsen puuttuvia taitoja toistuvasti ja naureskellaan niistä kaverin kanssa.
- Arjessa tulee kinaa eri asioista. Kiusaaminen päiväkodissamme ei ole ollut systemaattista, suunniteltua, jatkuvaa, tai samaan lapseen kohdistuvaa.
- Esimerkiksi lelun ottamista toiselta, leikin ulkopuolelle sulkemista, tönimistä.
- Nimittelyä, leikin ulkopuolelle jättämistä.
- Lasten keskuudessa kiusaaminen ilmenee useimmiten leikistä pois sulkemisena ("ei leikitä ton kanssa").
- Lyömistä, potkimista, tavaroiden ottamista, leikin häiritsemistä/sekoittamista, leikistä pois jättämistä
- lasten keskinäisiä kinasteluja yleensä leikin tiimellyksessä leikistä tai välineistä, tönimistä, nimittelyä, leikin ulkopuolelle jättämistä

7. Onko teillä valmiita menetelmiä puuttua kiusaamiseen?

Vastaajien määrä: 27

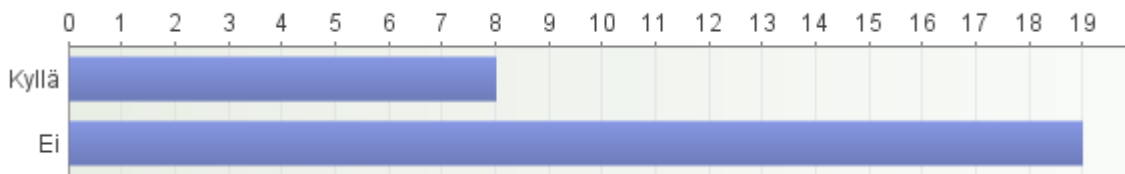
8. Jos on, niin millaisia?

Vastaajien määrä: 26

- Otetaan heti puhutteluun ja keskustellaan
- kiusaamisen ehk. kaavio
- toimintakaavake, jossa ohjeet
- Keskustelemalla lasten kanssa .Askeittain menetelmä, Nukketeatterin avulla, pienillä näytelmillä
- "Katkaistaan" kiusaaminen erilaisin keinoin
- On yhdessä sovittu miten menetellään kyseisissä tilanteissa. Kiusaamistilanne selvitetään heti osapuolten kesken ja nimenomaan paikalla olevan aikuisen toimesta. Tärkeää lasten tasapuolinen kuuntelu. Anteeksipyyntö ja teon hyvittäminen tilanteen mukaan. Harkinnan ja tarpeen mukaan informoidaan sekä kiusatun että kiusaajan vanhempia. Lasten kanssa keskustellaan ryhmässä, jos tarpeellista.
-
- Asiasta keskustellaan, sovitaan käytänteitä, vanhemmat otetaan mukaan sopimaan toimintatavoista, kiusaamiseen puututaan aktiivisesti ja jatketaan seurantaa, noudatetaan kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa
- heti puututaan ja puhutaan asiasta myös selvitetään
- Puutumme tilanteisiin välittömästi, jututamme molempia osapuolia, autamme leikissä
- Puhumalla, keskustelemalla asiasta. Mietitään yhdessä..
- Kiusaamiseen puututaan aina. Keskustelemalla molempien osapuolien kanssa.
- Meillä on osaston oma suunnitelma, käytämme sitä. Ihan oma kokemukkin käytössä.
- Kiusaajalle selitetään, mitä saa ja mitä ei saa tehdä. Opetetaan pyytämään anteeksi. Puututaan aina uudestaan ja uudestaan.
- Puututaan tilanteeseen heti, puhutaan kummankin osapuolen, kanssa sovitaan ja pyydetään anteeksi. Mietitään miten voisi toimia toisella tavalla.
- Aikuinen puhuu lapsille kiusaamisesta ja miltä se tuntuu toisesta.
- katsotaan lasten perään leikeissä. jutellaan lapsille heti jos on toiselle aiheuttanut pahaa mieltä. ja riidat myös. myös molempien lasten kanssa erikseen jutteleminen. vanhemmille myös kerrotaan asiasta.
- puututaan välittömästi ja keskustellaan yhdessä,,mikä on kiusaamista
- Lasten kanssa asian selvittäminen, miksi ei saa tehdä niin, sekä tilanteen tapahtuessa että yleisesti asioita jutellaan lasten kanssa aamuhetkillä ym. miltä toisesta tuntuu, miksi ei saa tehdä -tyyppisesti. Anteeksi pyytäminen, tavaran, leikin korjaaminen, asiasta keskustelu vanhempien kanssa, jäähypenkki.
- Pyydetään anteeksi toiselta ja selitetään miltä toisesta tuntuu.
- Havainnoidaan leikkejä ja eri tilanteita.
- Keskustellaan aikuisten kesken havainnoista.
- Keskustellaan lasten kanssa kiusaamistilanteista.
- Keskustellaan lasten vanhempien kanssa.
- Pienempien kanssa voidaan näytellä kiusaamistilanteita esim. käsinukeilla.
- Mietitään lasten kanssa kaveruutta ja mitä voisi tehdä, jos joku kiusaa.
- Asiaan puututaan heti.
- Välitön puuttuminen kiusaamiseen.
- Ripeä puuttuminen.
- Ryhmässämme puututaan yksittäisiinkin kiusaamistilanteisiin heti! Keskustellaan osapuolien kanssa, tarvittaessa havainnollistetaan piirtämällä/kuvin. Myös vanhempien kanssa keskustellaan, kannustetaan keskustelemaan asioista myös kotona.
- Ensin selvitetään tilanne kiusaajan ja kiusatun kesken. Sanallistetaan, että kyse on kiusaamisesta.
  - Miltä sinusta tuntuisi jos...
  - Saako noin tehdä?
  - Käytetään apuna draamaa
  - joskus tilanteen jatkuessa keskustellaan vanhempien kanssa
- aikuiset ovat paikalla ja puuttuvat keskustellen lasten välisiin riitatilanteisiin. aikuiset ovat ammattitaitoisia

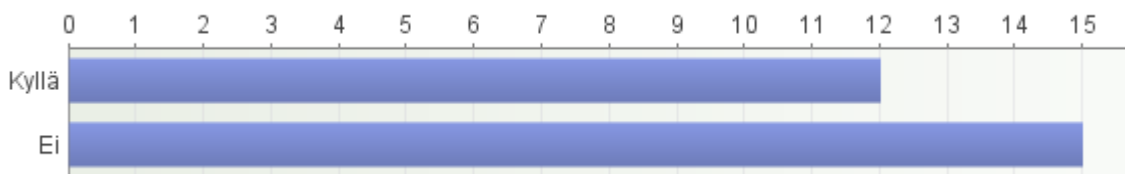
9. Koetteko tarvetta uusille kiusaamisen puuttumisen ja ehkäisemisen menetelmille päiväkodissanne?

Vastaajien määrä: 27

10. Oletteko saaneet koulutusta kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyen työssänne?

Vastaajien määrä: 27

11. Mitkä ovat teidän mielestänne tehokkaita tapoja ehkäistä kiusaamistilanteiden syntymistä?

Vastaajien määrä: 25

- Sosiaalisten taitojen kehittäminen, ollaan/ opetellaan olemaan kaikkien kanssa , pienryhmätyöskentely. erilaisten mielipiteiden merkitys ja välitön puuttuminen
- harjoitella havainnointia ja avata kiusaamisen kriteeri joka vuosi
- valvonta,aikainen puuttuminen

- Puhumalla ja seuraamalla lasten leikkejä
- Aikuisen läsnäolo ja asiaan puuttuminen
- Hyvä yhteishenki ryhmissä, "me-henki". Suunnitelmallisuus ja ennakointi. Sosiaalisten taitojen opettamienn lapsille.
- Toisen huomioon ottamiseen liittyvät aiheet, tunnetaitoohjelmat , riittävä henkilökunta ja henkilökunnan valppaus , lapsen kuunteleminen, yhteiset sopimukset . lastenkokoukset , ennakoiminen.
- Olla koko ajan läsnä ja valvoa, opastaa lapsia tulemaan aina kertomaan kaikesta aikuiselle joko omakohtaisesta tai näkemästään asiasta, keskustella asioista ryhmän kanssa.
- Jutteleamalla paljon asiasta lasten kanssa, puuttua ajoissa jos huomaa pienintäkin ongelmaa,
- Yhteiset selvät säännöt, joissa lapset ja aikuiset ovat yhdessä ne laatineet. Sitoutuminen sovittuihin sääntöihin. Kertaaminen mahdollisimman usein.
- Ennakointi, isompien kanssa puhutaan ja pidetään kokouksia.
- Kiusaamisen ehkäisy on aloitettava heti pienestä pitäen. Lapselle opetetaan ja neuvotaan, mitä saa tehdä ja mitä ei. Ei saa vähätellä pienen lapsen tahatontakaan esim. lyömistä selittämällä, että ei hän vielä ymmärrä. Aikuisen on valvottava lasten tekemisiä ja ohjailla tilanteita, joissa on odotettavissa riitatilanteita.
- Ennalta yhdessä sovitut säännöt.
- Aikuiset pyrkii luomaan me-henkeä ja opettaa lapsille sellaista käyttäytymistä jossa kaikkien tunteet huomioidaan.
- jutellaan lapsille kiusaamisesta miltä se voi tuntua. kirjoja luetaan myös. lapsia jaetaan pikku ryhmiin. lasten valvonta ja ohjaus. ja puuttuminen jos jotain tulee.
- Heti syksyllä puhutaan lapsille siitä, mikä on kiusaamista ja mikä ei. Seurataan koko ajan lasten leikkejä. Kysellään aika ajoin kahdenkesken lapsilta, onko häntä kiusattu, millä tavoin ja onko hän itse kiusannut. Keskusteluissa vanhempien kanssa pyydetään heti kertomaan meille, jos lapsi on kertonut, että häntä kiusataan.
- Asioista keskusteleminen lasten kanssa, selvitetään juuri niitä asioita miksei saa toimia niin, mitä siitä seuraa, miltä toisesta tuntuu. Leikkilanteiden järjestäminen siten, että lapsilla on leikkirauha. Leikkiparien järjestäminen siten, että sopivat yhteen (ei niitä kahdestaan, joiden kemiat heti räjähtää yhdessä)
- Aikuisten tehokas valvonta lasten leikeissä ja pienryhmä-työskentely.
- Keskustelu aiheesta koko työyhteisön kesken.
 Paneudutaan lasten kaverisuhteisiin, autetaan kavereiden etsimisessä ja kavaruuden vaalimisessa. Leikkimisrauhan ja -tilan suojele, jotta leikit onnistuisivat mahdollisimman hyvin ja kavaruussuhteet pääsevät kehittymään kunnolla.
 Opetellaan lasten kanssa puhumaan asioista ja mietitään yhdessä mitä kiusaaminen on ja miten siihen lasten mielestä tulisi puuttua.
- Opetetaan lapsia olemaan ystävällisiä toisiaan kohtaan. Hyvät tavat! Autetaan myös "kiusaajaa", taustalla jokin syy miksi lapsi toimii niin.
- Ennakointi, tilannetaju, selkeät säännöt ja niiden noudattaminen. Kodin ja päiväkodin yhteistyö kasvatuksessa.
- Riittävä valvonta ja ripeä asioihin puuttuminen. Ryhmän jakaminen.
- Tärkeintä on aikuisen läsnäolo! Seurataan lasten leikkejä (myös niitä vapaita leikkilanteita), hyödynnetään pienryhmiä, opetellaan leikkimään ja tulemaan toimeen kaikkien kanssa. Puututaan heti pieniinkin tilanteisiin!
- Käytetään etukäteen erilaisia materiaaleja, jotka liittyvät kiusaamiseen esim Askelettain
 -Draama
 -pienryhmissä toimiminen
 - ohjataan lapsia leikkimään muidenkin kuin parhaan kaverin kanssa
- aikuisen välittävä läsnäolo ja lasten leikkien seuraaminen ja kuulolla olo ennalta ehkäisy jo ennen kuin tilanne on riistäytynyt kiusaamiseen asti.

Jeremias Hiekka ja Anna Vihervaara

**KIUSAAMISEN PUUTTUMISEN JA
KIUSAAMISEN EHKÄISYN NÄKÖKULMIA
KOKKOLAN PÄIVÄKODEISSA**

**PROJEKTISUUNNITELMA
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lokakuu 2013**

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 PROJEKTIN TIETOTEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	4
3 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET	5
3.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet	5
3.2 Tavoitteet yksilölle	8
3.3 Tavoitteet organisaatiolle	8
3.4 Tavoitteet opiskelijoille	8
3.5 Projektissa huomioon otettavat määräykset	9
4 PROJEKTIOORGANISAATIO	
10	
4.1 Projektin yhteistyötahot	
10	
4.2 Kohderyhmä	
10	
5 PROJEKTIN TOTEUTUSSUUNNITELMA	11
6 AIKATAULU JA RAHOITUSSUUNNITELMA	13
6.1 Projektin aikataulu	13
6.2 Aikataulukaaavio	13
6.3 Budjetti	13
7 OHJAUSSUUNNITELMA	15
8 PROJEKTIN EETTISYYS	16
LÄHTEET	17
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kokkolan päiväkodeissa on käsitelty kiusaamisaihetta Kokkolan yhteisen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman kautta, joten se oli opinnäytetyön aiheena ajankohtainen. Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa on noussut esiin vasta hiljattain, koulukiusaamisen ollessa jo pitkän aikaa tutkittu ilmiö. Kiusaaminen on ollut esillä Kokkolan päiväkodeissa muun muassa 2012 tehdyn Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelma Kokkolan varhaiskasvatuksessa- julkaisun myötä, sekä päiväkotien yksikkökohtaisten suunnitelmien myötä.

Tämä varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisyä tarkasteleva projektiopinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalveluiden kanssa. Projektiopinnäytetyömme käsittelee Kokkolan Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelman toimivuutta. Projektiopinnäytetyöhön sisältyy sähköinen webropol- kysely, jolla selvitetään päiväkotien työntekijöiden mielipiteitä kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman toteutumisesta Kokkolan kaupunkialueen päiväkodeissa.

Projektiin kuuluu myös Keltaviirin päiväkodissa viisivuotiaille lapsille suunnatut interventiot, joissa lapsia sadutetaan ja haastatellaan kiusaamisaiheeseen liittyen. Interventioiden tarkoituksena on saduttaa ja haastatella lapsia, saaden sillä tavoin tietoa lasten ajatuksista ja mahdollisista kokemuksista kiusaamisen käsitykseen liittyen. Interventioiden kautta saatujen havainnoit antavat arvokasta tietoa lasten kiusaamiskäsityksiin liittyen.

Projektiopinnäytetyön sadutuksessa lapsia ohjataan kiusaamis-teemaa kohti oheismateriaalin, kuten satujen ja piirrosten avulla. Projektiopinnäytetyön tarkoitus on lapsilähtöisyys sadutuksen periaatteita kunnioittaen, lasta keskeyttämättä ja puhetta ohjaamatta. Pienryhmähaastattelut toimivat konkreettisena tapana lähestyä kiusaamisaihetta. Haastatteluissa lapsille esitetään heidän ikätasolleen soveltuvia kysymyksiä, joihin lapset saavat yhdessä vastata turvallisessa ilmapiirissä.

2 PROJEKTIN TIETOTEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Avainsanoja projektiopinnäytetyössä ovat varhaiskasvatus, kiusaaminen ja sadutus. Projektiopinnäytetyössä varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämistä, joka tapahtuu lasten eri elämänpiireissä kasvatuksellisen vuorovaikutuksen kautta (Sosiaaliportti 2012).

Kiusaaminen on rajattu aihepiirinä käsittelemään päiväkotien sosiaalista ilmapiiriä, ei pelkästään mahdollisia väkivalta- tai konfliktitilanteita. Lasten kanssa kiusaamista käsitellään heidän kokemuksiansa kautta, sillä jokaisella lapsella voi olla erilainen käsitys ja myös eriasteinen kynnys siihen, mitä koetaan varsinaisena kiusaamisena. Koulukiusaamisessa keskeistä on kiusaamistilanteisiin puuttuminen ja tilanteiden selvittely erilaisia malleja ja ohjeita apuna käyttäen. Varhaiskasvatuksessa olennaisempaa on ennaltaehkäisy. Pienten lasten parissa kiusaamisen käsittely on enemmän preventiivistä ja toiminta tähtää siihen, että kiusaamista ei syntyisi lainkaan. (Repo 2013,13, 98.)

Jotta lapsen ajatukset kiusaamisesta voidaan ymmärtää, tulisi aikuisten puhua aiheesta avoimesti lapsen ymmärtämällä kielellä (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 148- 154). Interventioiden pyrkimyksenä on saada lapset itse kuvailemaan mitä on kiusaaminen ja minkälaisia tunteita kiusaaminen saa aikaan. Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei ole mainintaa kiusaamisesta, mutta ne sisältävät periaatteita, jotka toimivat kiusaamista ehkäisevinä työtapoina. Tällaisia ovat muun muassa hyvä ilmapiiri ja turvalliset ihmissuhteet. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 9.)

Sadutuksen avulla lapset voivat käsitellä omia kokemuksiaan ja tunteitaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan liikkuminen, leikkiminen, tutkiminen ja eri taiteisiin liittyvät ilmaisukeinot sekä kokemukset ovat juuri lapselle ominaisia toiminta- ja ajattelutapoja (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 3). Interventioissa pyritään lähestymään kiusaamisaihetta lapsille ominaisten toimintatapojen kautta. Sadutuksen avulla lapsi saa äänensä kuuluviin ja sen avulla mielikuvitus, ilo ja ikävätkin asiat voidaan tuoda esille (Mäki & Arvola 2009, 86).

Sadutus-menetelmässä lapset muokkaavat ajatuksiaan tarinaksi. Sadutuksessa lasta tai lapsiryhmää kehoitetaan kertomaan oma kertomus, jonka aikuinen kuuntelee ja kirjaa sanantarkasti ylös. Sen jälkeen tarina luetaan lapselle uudestaan ja lapsi saa muokata tarinaansa mielensä mukaan. Lapsella on päätäntävalta oman tarinansa suhteen. (Karlsson 2003, 10.)

Interventioissa haastattelua käytetään täsmällisempänä tapana kerätä tietoa lasten kokemuksista ja ajatuksista kiusaamisesta. Siinä lapsilta kysytään suoria ja selkeitä kysymyksiä kiusaamisesta, joihin lapset saavat vastata pienryhmien tuoman turvallisen ilmapiirin keskeltä.

Liitteenä olevan sähköisen webropol -kyselyn tarkoituksena on saada tietoa päiväkotien henkilökunnan käsityksistä kiusaamisesta ilmiönä varhaiskasvatuksessa. Kysely lähetetään jokaiselle työntekijälle Kokkolan kaupunkialueella sijaitseviin päiväkoteihin. Kyselyllä ei selvitetä pelkästään päiväkotien yhteistä linjaa vaan päiväkodissa toimivien työntekijöiden käsityksiä kiusaamisesta varhaiskasvatuksessa myös yksilötasolla.

3 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET

3.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Projektiopinnäytetyön aiheen käsittely tapahtuu lasten parissa sadutuksen ja haastattelun kautta. Näiden menetelmien avulla on tarkoitus selvittää onko päiväkodissa kiusaamista, ja mitä lapset ajattelevat siitä. Ennen kuin päivähoitossa voidaan toteuttaa kiusaamisen ehkäisy- ja puuttumiskeinoja, on tiedettävä miten lapset ymmärtävät asian ja ovatko he kokeneet itse kiusaamista. Interventioiden lisäksi lähetämme kyselylomakkeet Kokkolan Keltaviirin -, Kiviniityn -, Nahkurin -, Rytimäen -, Tervanpolttajan - ja Tulliharjun päiväkoteihin koskien yksikkökohtaisten Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman toimivuutta työntekijöiden näkökulmasta. Kyselyllä selvitetään Kokkolan päiväkotien työntekijöiden mielipiteitä Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman toimivuudesta. Kiusaamisen käsittely ainoastaan aikuisten näkökulmasta jättää huomioimatta lasten näkökulman ja lasten subjektiivinen kokemuksen. Lasten subjektiivisten kokemusten esiintuominen on olennainen osa kiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa.

TAULUKKO 1. Tavoitetaulukko

	Yksilö Lapsi	Organisaatio Kokkolan kaupunki ja päiväkodit (Keltaviiri, Kiviniitty, Nahkuri, Rytimäki, Tervanpolttaja ja Tulliharju)	”Minä” Sosionomi- opiskelija
Oppimistavoite	Lapset kykenevät ilmaisemaan itseään sadutuksen ja haastattelun muodossa kiusaamisen aiheita käsitellessä.	Tarjota työntekijöille mahdollisuus pohtia kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmalla henkilökohtaisella tasolla.	Ryhmänohjaustaitojen kehittäminen ja kyselyiden kokoaminen. Kyselyn tehokkuuden arviointi. Palautteen vastaanottaminen ja hyödyntäminen työskentelyssä.
Prosessitavoite	Lapset saavat osallistua heitä varten suunniteltuihin interventioihin, joissa pyritään tavoittamaan miellyttävä ilmapiiri ja mukava kokemus.	Yhteistyön sujuvuus kaikkien tahojen välillä.	Projektiosaamisessa kehittyminen.
Tulostavoite	Kiusaamisaiheen käsittely lasten kanssa, mieluisat interventiokokemukset, lapsi ilmaisee itseään ja jakaa kokemuksensa aiheesta.	Antaa tietoa lasten kokemuksista kiusaamista koskien. Jakaa tietoa eri päiväkotien menetelmistä puuttua ja ehkäistä kiusaamista. Sadutuksen ja haastattelun tuominen mahdolliseksi	Kaikille osapuolille hyödyllinen ja laadukas oppinäytetyökokemus. Kyselyn tulosten onnistunut kokoaminen. Neljä interventiokertaa suunnitelmien mukaisesti. Käytettyjen menetelmien (sadutus,

		menetelmäksi kiusaamista käsitellessä.	haastattelu) arviointi.
--	--	--	-------------------------

3.2 Tavoitteet yksilölle

Yksilön oppimistavoitteena on sadutuksen käyttäminen lapsille itseilmaisun keinona kiusaamisaiheen äärellä. Prosessin tavoitteena on antaa lapselle mahdollisuus kertoa erilaisista tunteistaan ja kokemuksistaan kiusaamiseen liittyen sadutuksen lisäksi myös haastattelun avulla. Tulostavoitteena on luoda sadutuksesta ja kiusaamisaiheen käsittelystä myönteinen ja turvallinen kokemus lapsille. Tavoitteena on myös luoda ilmapiiri, jossa lapsi voi ilmaista itseään avoimesti.

3.3 Tavoitteet organisaatiolle

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella päiväkotien yksikkökohtaisten Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmien toimivuutta päiväkotiympäristössä työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena on saada tietoa kyseisen suunnitelman heikkouksista ja vahvuuksista työntekijöiden näkökulmasta. Virallisen kannan ohella kysely myös käsittelee työntekijöiden henkilökohtaisia mielipiteitä kiusaamisesta varhaiskasvatuksessa.

3.4 Tavoitteet opiskelijoille

Henkilökohtaisina tavoitteina projektiopinnäytetyön tekijöillä on erilaisten kokemusten dokumentoiminen sekä ohjaustuokioiden suunnittelu sekä toteutus. Opiskelijoilla on halu kehittyä niin ohjaustaidoilta kuin projektiosaamisen kannalta. Kyselyiden laatimisen ja kokoamisen oppiminen on myös hyödyllinen taito, jota voi hyödyntää tulevissa työpaikoissa ja opinnoissa. Neljän interventiokerran onnistunut toteutuminen suunnitelman mukaisesti ja kyselyn toimivuuden

tarkastelu ovat myös tärkeitä tulostavoitteita. Tuloksena on pyrkiä laadukkaaseen opinnäytetyöhön, josta olisi hyötyä niin lapsille, päiväkodille kuin opiskelijoille itselleen.

3.5 Projektissa huomioon otettavat määräykset

Projektissa on huomioitava laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36 ja asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Päivähoidon tehtävä on tukea lasten koteja kasvatustehtävässä, sekä edistää lasten tasapainoista kehitystä. Päivähoidon on tarjottava lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, sekä lapsen kehitystä tukevaa toimintaa lapselle suotuisassa ympäristössä. (Finlex, 2 a § 25.3.1983/304.)

Asiakassuhteessa asiakkaan yksityisyysasioissa noudatetaan työtä sääteleviä salassapitosopimuksia. Asiakaslaki 3 luku, Hallintolaki 6 ja 10 §, Perustuslaki 10§, Julkisuuslaki, Henkilötietolaki ja Lastensuojelulaki ohjaavat meitä yksityisyyskysymyksissä. (Ammattieettinen Lautakunta 2005, 8.)

Projektiopinnäytetyötä ohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista mainitsee, että terveellinen, rauhallinen, kehitystä ja oppimista tukeva kasvuympäristö on lapsen kehitystä turvaava tekijä. Linjaukset mainitsevat tasa-arvon, oikeuden omien näkemysten ilmaisuun ja mahdollisuuden turvallisten kiintymyssuhteiden muodostamiseen lapsen oikeuksina varhaiskasvatuksen piirissä. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan kaikilla lapsilla on oikeus tulla hyväksytyiksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.)

4 PROJEKTIOORGANISAATIO

4.1 Projektin yhteistyötahot

Projektipinnäytetyö tehdään yhteistyössä Kokkolan varhaiskasvatuksen sivistystoimen ja Kokkolan Keltaviirin päiväkodin kanssa. Sähköiset Webropol-kyselyt lähetetään Keltaviirin -, Kiviniityn -, Nahkurin -, Rytimäen -, Tervanpolttajan - ja Tulliharjun päiväkoteihin jokaiselle työntekijälle. Interventioita tarkkailee lastentarhanopettaja Anita Timonen.

4.2 Kohderyhmä

Interventioiden kohderyhmä koostuu kahdestatoista viisivuotiaasta päiväkotilapsesta. Sadutustilanteessa lapsiryhmän koko vaihtelee tilannekohtaisesti yhdestä kahteen lapseen. Haastattelut tehdään pienryhmissä. Työryhmä tulee ohjaamaan interventiot päiväkodin tiloissa, henkilöstön ollessa läsnä.

5 PROJEKTIN TOTEUTUSSUUNNITELMA

Opinnäytetyö muodostuu kahdesta osa-alueesta; sähköisestä kyselystä Kokkolan alueen päiväkodeille sekä projektin interventio-osuudesta Keltaviirin päiväkodissa.

Kokkolan kaupunkialueen päiväkoteihin lähetettävä kysely Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman toimivuudesta tehdään sähköisessä muodossa. Kysely lähetetään Kokkolan kaupunkialueen päiväkotien työntekijöille sähköposteihin, johon heidän on mahdollisuus vastata viikon aikana. Kysely lähetetään lastentarhanopettajille, lastenhoitajille sekä päiväkodin johtajille, jotta vastaukset saataisiin mahdollisimman laajasta näkökulmasta. Kyselyn tulokset kootaan yhteen projektiopinnäytetyöhön.

Interventioissa lapsia ohjataan kiusaamisaiheeseen yhteisten tutustumisleikkien ja kiusaamisaiheisen kirjallisuuden avulla. Lapsille luetaan tarina, jonka aikana he saavat piirtää kuvan kiusaamiskertomuksen pohjalta. Kuvan tarkoituksena on ohjata seuraavan interventiokerran sadutusta haluttua teemaa kohti. Sadutuksessa lasten puheet kirjataan ylös suoraan sellaisena kun ne tilanteessa esiintyvät ja luetaan heille uudestaan heidän haluamansa korjaukset tehden.

Pienryhmähaastattelu toimii täsmällisempänä välineenä kiusaamista koskevien kysymysten äärellä. Tarkoituksena on käsitellä aihetta yleisellä tasolla sen sijaan, että tartuttaisiin ryhmän vallitsevaan sosiaaliseen ilmapiiriin ja mahdollisesti olemassa oleviin konflikteihin lasten välillä. Lapsille suunnatut kysymykset ovat konkreettisia ja osaksi yhtäläiset päiväkotien työntekijöille lähetettävien kysymysten kanssa, mutta kuitenkin lasten ikätason huomioonottavissa muodoissa. Projektiopinnäytetyön tekijöiden tavoitteena on luoda lapsiin luotettava ja vastavuoroinen suhde, jotta toiminnasta jäisi heille lämmin ja turvallinen tunne.

Projektiopinnäytetyössä käsitellään pienryhmähaastattelujen ja saduttamisen toimivuutta osana kiusaamisen ehkäisyä ja puuttumista varhaiskasvatuksessa. Näiden toimintatapojen rooli kiusaamisen ehkäisyssä ja puuttumisessa on pohjustaa päiväkodin työntekijöiden tietoutta lasten ajatuksista kiusaamista

koskien. Tällöin on helpompaa myös lähteä keksimään konkreettisempia tapoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen. Kyselyiden tulokset, sekä lasten vastaukset ja tarinat kirjataan ylös projektipinnäytetyöhön.

6 AIKATAULU JA RAHOITUSSUUNNITELMA

6.1 Projektin aikataulu

Opinnäytetyön suunnittelu on aloitettu keväällä 2013. Tavoitteena on, että lokakuun aikana saadaan projektisuunnitelma hyväksytyksi ja tehdään Kokkolan Keltaviirin päiväkodin kanssa yhteistyösopimus, sekä päätetään interventioiden ajankohta. Ennen interventioiden alkua lähetetään Kokkolan kaupunkialueiden päiväkodeille sähköinen kyselylomake. Interventiot pidetään peräkkäisinä viikkoina, jonka jälkeen projektissa siirrytään itse opinnäytetyön kirjoittamiseen. Opinnäytetyön kirjallinen osuus aloitetaan syksyllä 2013.

6.2 Aikataulukaaavio

Projektin ryhmänohjaustuokioiden toteuttaminen on sovittu alkavaksi alkusyksynä 2013. Ensimmäinen ryhmänohjaustuokio on merkitty ja sovittu olevan X. ja ne jatkuvat siitä eteenpäin sujuvasti aina viikolle X asti.

6.3 Budjetti

Projektissa ei ole varsinaisia kuluja esimerkiksi materiaaleista. Tilat ryhmänohjaustuokioiden toteuttamiselle saamme päiväkodin puolesta. Itse käytettävä materiaali (tarinat, kuvat ym.) hankimme itse omalla kustannuksellamme. Lapsille luettava kirjallisuus on kirjastosta lainattua tai päiväkodilta käyttöön saatua.

KUSTANNUKSET	HINTA €
Materiaalit (kynä, paperi, tulostus, kirjamateriaalit)	20€
Palkka-arviot (3h x 4 krt, valmistelu 6 h x 2 hkl) = 36h	432€
Matkat	28€
Yhteydenpito (yhteydenotot päiväkotiin ja kouluun)	20€
	Yht. 500€

7 OHJAUSSUUNNITELMA

Projektipäälliköinä ja ohjaajina toimivat Jeremias Hiekka ja Anna Vihervaara. Ohjaajien tehtävänä on pitää yhdessä palaveri ennen ja jälkeen jokaista interventiota. Näissä palavereissa käsitellään menneitä sekä tulevia tuokioita päiväkodeissa. Lisäksi tuolloin tehtävänä on dokumentoida esimerkiksi ryhmänohjaukokemusten sisältöä ja tehdä yhteenvetoa koko projektin etenemisestä tavoitteita peilaten. Ohjaajien vastuulla on myös yhteydenpito päiväkotiin sekä projektiopinnäytetyötä ohjaaviin opettajiin aina tarpeen sitä vaatiessa. Pyrkimyksenä olisi myös saada aina lyhyt palaute ryhmän omalta lastentarhanopettajalta ja toimintaan osallistuneilta lapsilta jokaisen intervention jälkeen.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä että raportoinnin on oltava tarkoituksenmukaista jokaisen intervention jälkeen. Toiveena ohjaukselta onkin erityisesti vuorovaikutteista yhteydenpitoa ja ajatustenvaihtoa ryhmänohjaustuokioiden sujuvuuden sekä tarkoituksenmukaisuuden edistämiseksi.

8 PROJEKTIN EETTISYYS

Projektin pyrkimyksenä on avoin ilmapiiri myös sen tarkoitusperiä koskien. Projektin tehtävänä on kaikkia osapuolia kunnioittava työskentely, johon kuuluu sekä päiväkotiorganisaation että lasten kuuleminen ja palautteen rakentava vastaanottaminen. Lasten sekä kyselyyn osallistuvien aikuisten anonymiteetin turvaaminen ja vaitiolovelvollisuuden kunnioittaminen on osa projektin eettisyyttä.

Projektiopinnäytetyössä pyritään lasten osallisuuteen ja aitoon työskentelyyn lasten parissa. Asiakslaki 10 § määrittää, että lasten mielipiteet on selvitettävä ja niitä on kuultava (Ammattieettinen lautakunta 2005, 14).

Kaikki toiminta on vapaaehtoista, raportoinnissa pyritään rehellisyyteen ja toimeksiantajan toiveiden kunnioittamiseen kiinnitetään huomiota alusta alkaen. Lähteiden suhteen pyrimme laadukkuuteen ja tietojen tarkistamiseen perusteellisesti.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Finlex.

Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Juva. WS Bookwell Oy.

Jokitalo H. 2010. Eettisyys. Luentomateriaalit. Centria Ammattikorkeakoulu. Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikkö.

Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: WS Bookwell Oy, Juva.

Kirves, L. & Stoor- Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Laki lasten päivähoidosta. 19.1.1973/36. Finlex.

Karlsson, L. 2003. Sadutus, Avain osallistuvaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus

Mäki, S. & Arvola, P. 2009. Tarina tukee lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 2. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Peltonen, A. & Kullberg-Piilola, T. 2005. Tunnemuksuu. Saarijärvi. LK-kirjat.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: Bookwell Oy. Juva PS-kustannus.

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Sosiaaliportti. 2012. Varhaiskasvatus. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/konsultointi/varhaiskasvatus/#.ULdad8jpel8>. Luettu: 15.07.2013.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2005 Arki, Arvot, Elämä, Etiikka: Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Www-dokumentti. Saatavilla: http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf Luettu: 27.09.2013

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista Www-dokumentti. Saatavilla: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/julkaisu0209.htm> Luettu: 27.09.2013

Kysely Kokkolan päiväkotien työntekijöille Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmasta

Tämä kysely pohjautuu 31.7.2012 julkaistuun Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamisen puuttumisen suunnitelmaan Kokkolassa. Opinnäytetyökyselyssämme haluamme saada selville päiväkotien työntekijöiden henkilökohtaisia mielipiteitä ja ajatuksia kiusaamiseen liittyen.

Kysely tehdään yhteistyössä Kokkolan Varhaiskasvatustoiminnan koordinaattori Elina Myllyniemen kanssa.

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Sosionomiopiskelijat
Jeremias Hiekka ja Anna Vihervaara

1. Ammattinimike

---

2. Oletteko tehneet päiväkodissanne oman yksikkökohtaisen suunnitelman Kokkolan varhaiskasvatuksen yhteisen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman lisäksi? *

Kyllä Ei

3. Millä tavoin suunnitelmaa hyödynnetään päiväkodin arjessa?

---

4. Onko päiväkodissanne esiintynyt kiusaamista? *

Kyllä Ei

5. Millä tavoin kiusaaminen tulee ilmi?

---

6. Millaista kiusaaminen on päiväkodissa?

---

7. Onko teillä valmiita menetelmiä puuttua kiusaamiseen? *

Kyllä

Ei

8. Jos on, niin millaisia?

---

9. Koetteko tarvetta uusille kiusaamisen puuttumisen ja ehkäisemisen menetelmille päiväkodissanne? *

Kyllä Ei

10. Oletteko saaneet koulutusta kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyen työssänne? *

Kyllä Ei

11. Mitkä ovat teidän mielestänne tehokkaita tapoja ehkäistä kiusaamistilanteiden syntymistä?

KYSELY KELTAVIIRIN PÄIVÄKODIN LAPSIRYHMÄLLE

Kysymykset ovat vain ohjaavia ja keskustelu on vapaamuotoisempaa eläen tilanteen mukaan.

Mitä kiusaaminen teidän mielestä tarkoittaa ?

Miltä se voisi tuntua jos joku kiusaa?

Onko teitä koskaan kiusattu?

Oletteko koskaan nähneet kiusaamista päiväkodissa?

Jos jotain kiusataan niin mitä silloin pitäisi tehdä?

Onko päiväkodin tädit puhuneet kiusaamisesta? Entä jossain muualla?

Mitä pitäisi tehdä että ketään ei kiusattaisi?

TAULUKKO. Interventiosuunnitelma

INTERVENTIO 1	INTERVENTIO 2	INTERVENTIO 3	INTERVENTIO 4
1. Esittely, nimien läpi käynti leikin avulla (lapsille esitetään kysymyksiä, joihin vastataan seisomalla, seisovat vaihtavat paikkaa)	1. Kokoonnutaan yhteen piiriin muodossa Ryhmä jaetaan puoliksi, toinen ryhmä osallistuu ensin, ja toinen ryhmä kolmannen intervention aikana	1. Kokoonnutaan yhteen piiriin muodossa	1. Kokoonnutaan yhteen
2. Jäälautta-leikki (yhteistyöleikki, jossa lapset seisovat sanomalehden päällä, josta poistetaan kaistaleita)	2. Tarina (kiusaamisteemaan johdattelu)	2. Tarina (kiusaamisteemaan johdattelu)	2. Jäälanttaleikki
3. Musiikkileikki (toiminnallinen)	3. Tarinan pohjalta piirtäminen	3. Tarinan pohjalta piirtäminen	3. Haastattelut pienryhmissä
4. Tarinan lukeminen (kiusaamisteemaan johdattelu, rentoutus)	4. Sadutus pareittain	4. Sadutus pareittain	4. Jäähyväiset Lapset saavat pienen muiston ohjaajilta
5. Lopetus	5. Lopetus (kokoonnutaan rinkiin, hyvästellään)	5. Lopetus (kokoonnutaan rinkiin, hyvästellään)	

LIITE 2/2

TAVOITEET INTERVENTIOISTA

- Tutustuminen lapseen nimeltä. Lapsi tuntee olevansa tärkeä ja huomioitu, kun lasta puhuttelee nimeltä. Se myös helpottaa ohjausta.
- Yhteishengen luominen. Interventiot aloitetaan tutustumalla lapseen, sekä luomalla yhteishenkeä. Ryhmä muodostuu 5 vuotiaista lapsista, jotka eivät tavallisesti toimi omana ryhmänään.
- Avoimen ilmapiirin ja luottamuksen luominen. Interventioissa käsitellään lasten henkilökohtaisia ajatuksia ja kokemuksia. Ennen haastatteluja ja sadutusta, on tärkeää saada lapseen luotua luottamus.
- Sadutusteemaan johdattelu johdonmukaisesti. Jokainen lapsi on erilainen. Toiset lapset voivat avautua omista kokemuksistaan vieraallekin henkilölle vaivatta, mutta on myös lapsia joiden on saatava tutustua ja tarkkailla uutta tilannetta pitemmän aikaa. Interventioiden tarkoituksena on aloittaa kiusaamisteeman esiin tuominen vähitellen kirjallisuuden ja piirtämisen avulla. On tärkeää että lapset osaavat varautua tulevaan. Sillä tavoin vähennetään lasten stressiä kun ei tarvitse jännittää mitä seuraavaksi on tiedossa, vaan voi keskittyä nauttimaan heille tarjotusta toiminnasta.
- Sadutuksen ja pienryhmähaastattelujen toimivuuden selvittäminen lapsiryhmässä. Interventioiden jälkeen pohdimme opinnäytetyössämme kuinka toimiva sadutuksen ja pienryhmähaastattelujen käyttö lasten kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen kannalta on.
- Onnistunut ohjauskokemus ja hyvän ilmapiirin luominen.

SADUTUS

- Sadutus tapahtuu lapsipareittain, joiden valitsemisessa päiväkotit auttaa löytämään mahdollisesti hyvin yhteensopivat parit

- Sadutusinterventiotamme ohjaa sadutuksen perusajatus:

”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Liisa Karlsson 2003, 10.)

- Projektiopinnäytetyössämme se kuitenkin muokkautuu valitsemamme aiheen ja parityöskentelyn vuoksi muotoon:

”Kertokaa meille satu näistä kuvista. Kirjaamme sen juuri niin kuin te sen meille *kerrotte*. Lopuksi luemme teidän tarinanne ja voitte muuttaa tai korjata sitä mikäli haluatte.”

- Lapset ovat toisen intervention aikana piirtäneet kuvan kiusaamisaiheisen tarinaan liittyen, ja nämä kuvat ohjaavat myös sadutusta. On mahdollista, että tarinat eivät kuvista huolimatta ohjautu aiheeltaan kiusaamiseen, joten sadutuksen alussa ohjaamme kevyesti kiusaamisaiheeseen keskustelemalla luetuista tarinoista. Sadutus toimii luovana ilmaisumahdollisuutena, joka on lapsille luontaisempi tapa käsitellä aihetta.

- Pienryhmähaastattelut toimivat konkreettisempänä tapana lähestyä aihetta ja samalla vertailukohteena menetelmiä pohtiessa. Lapset saavat sadut itsellensä sadutuksen jälkeen ja otamme saduista kopiot projektiopinnäytetyön kokoamista varten.

KOKKOLAN KAUPUNKI

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sivistyskeskus
Varhaiskasvatustoimen johtaja

31.10.2013

63 §

Asia Tutkimuslupa-anomus / Varhaiskasvatus.

Hakijat Jeremias Hiekka ja Anna Vihervaara anovat tutkimuslupaa, tutkiakseen kiusaamisen puuttumiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn Kokkolan päiväkodeissa. Hakijat opiskelevat Centria ammattikorkeakoulussa.

Lupaehdot Kaikki osapuolet sitoutuvat noudattamaan tietosuojalaista ja salassapidosta annettuja ohjeita ja määräyksiä siltä osin kuin niitä tähän tutkimukseen liittyy.

Tutkielmasta toimitetaan maksuttomasti yksi kappale e-mail: [elina.myllyniemi\(at\)kokkola.fi](mailto:elina.myllyniemi(at)kokkola.fi).

Päätös Myönnän tutkimusluvan Jeremias Hiekalle ja Anna Vihervaaralle anomuksen mukaisesti.

Päiväys ja allekirjoitus 31.10.2013
Varhaiskasvatustoimen johtaja

LIITTEET: Tutkimuslupa-anomus, projektisuunnitelma

JAKELU: Hakijat, Elina Myllyniemi

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus esitetään

Kokkolan kaupungin nuorisoyhteisön vanhoisaikatuokiosseissa

Vastuuhenkilö organisaatiossa

Elisa Myllymäki

Tutkimustavan aloja(t)

Jenni Hiekkä
Anna Viikari

Osoite

Viikari 8 as 13, Savonlinnintie 11 a 2

Puhelin

0503200304, 0408343890

Sähköpostiosoite

etunimi.sukunimi@com.fi

Tutkimuksen nimi

Kierroksen puuttuminen ja kierroksen
ehtämissä näkökulmia Kokkolan päiväkodeissa

Tutkimuksen tarkoitus

Webropol kyselyiden koonti
Säätöjen ja haastattelun käsittelemisen perusteella

Tutkimuksen kohderyhmä

Kauden Kokkolan päiväkodin työntekijät
Kokkolan päiväkodin 5-vuotiaat lapset

Aineiston keruun arvoinen ajanjakso

marraskuu

Tutkimusmenetelmät

Webropol kyselyt, interventia

Tutkimussuunnitelma hyväksytty

28.10.2013

Tutkimuksen ohjaaja

Jenni Hiekkä

Lupa myönnetään

päivä _____ alka _____ / _____ 20__

 suomenkielisyys suvaitsevaisuus kielityy

Luvanhyllyksen ajankäyttö

LIITTEET

-
- Tutkimussuunnitelma
-
-
- Kysely/haastattelun tulokset
-
-
- Muut liitteet, mikä